

TEATRO

CATALÀ

Obras Dramáticas

LAS DUAS NOBLESAS

—+—
COSAS DEL DIA

—+—
UN AGREGAT DE BOITS

—+—
LA FLOR DE LA MONTANYA

—+—
LA MA DE DEU

—+—
MON DE MONAS

—+—
LA PAGESA D' IBISSA

—+—
DINS MALLORCA

—+—
POLÍTICA Y HONRA

—+—
SET DE JUSTICIA

DE

Ramon Bordas Estragués

1889

GIRONA:

IMPRENTA Y LLIBRERIA DE PACIÀ TORRES,

Plaza de la Constitució número 9.

Teatro Catalá

Obras + Dramáticas

de
D. Ramón Bordas y Estragués

Gerona

Establiment Tipografic de Paria Torres

1888

R.22.077-N

LAS DUAS NOBLESAS

DRAMA EN TRES ACTES, ORIGINAL Y EN VERS;

estrenat ab aplauso en lo Teatro Romea de Barcelona, la nit del 7 de Desembre de 1867.

Á D. JOSÉPH BORDAS Y D.ª LLUCIA ESTRAGUÉS,

MOS ESTIMATS PARES.

Aqueixa es ma primera obra dramática que véu la llum pública; com á tal, ¿á qui millor puch dedicarla? Ja sian més los defectes de qu' ella adolesca, ja sian més las bellas literarias de que vaja engalanada, al menys com á filla mèva duga sèmpre estampat en son front lo carinyo filial de

L' Autor.

REPARTIMENT.

Personatges.	Actors.	Personatges.	Actors.
D. ^a CLARETA.	D. ^a Francisca Soler.	D. LLUIS.	D. Josèph G. Tomás.
PAULA.	D. ^a Rosalía Soler.	SIMON.	D. Iscle Soler.
MARTÍ.	D. Anton Tutáu.	JOAN.	D. Lleó Fontova.
ENRICH.	D. Josèph Clucèllas.	ANDRÉU.	D. Joan Perelló.

L' acció passa en una torre del plá de Barcelona, durant la guerra de successió d' Espanya y en l' any 1706.

ACTE PRIMER.

Lo teatro representa lo jardí d' una torre del plá de Barcelona; al fondo hi ha un terra-plé interromput per un rastillo de ferro que dóna sortida al camp, ahónt figura haberhi lo campament dels tercís catalans; á la dreta del actor, la casa y un grupu d' arbres frondosos ab alguns assientos rústichs al peu; y á la esquerra, arbres fruiters de varias classes, cuadros y gerros de flors distribuïts ab simetria, formant lo terreno una petita elevació á manera de rampa fins dalt lo terra-plé. Es ants de la sortida del sol.—Al aixecarse 'l teló se sént lo toch de diana en lo campament.

ESCENA PRIMERA.

SIMON, regant las flors. PAULA, sortint de la casa.

PAULA Simon!... Simon!...
SIMON ¿Quién?...

PAULA Simon!...
SIMON Hola!... ¿tú?... tan de mañana te levantas, buena pieza?
PAULA ¿Pensáu que 'm dormo á la palla?
SIMON ¿Qué?
PAULA Res, que hi ha novas forsas aquí mateix acampadas.
SIMON ¿Cómo!
PAULA Qu' eixa nit vinguèren las tròpas de la montanya.
SIMON ¿Llegaron por fin?
(Se dirigeixen los dos al fondo.)
PAULA Guaytáu...
SIMON y que al menys són sis brigadas.
PAULA Si.
SIMON Ara mateix tot lo camp n' estarà plé.
SIMON Cierto, Paula.
PAULA Qué bonich fan tántas tendas!
SIMON Si, no hay duda... pero, vaya...
PAULA Guaytáu, quin vellugadís!...
SIMON Bueno, sí! (Fent que se 'n vá)

PAULA (*Detenintlo.*) Guaytáu
SIMON Caramba!
Que estamos aquí embobados!
Mas la verja abierta... calla;
¿á caso la abriste tú?
PAULA Si 'n Martí ha surtit de casa
per aná 'á véure' á sòn fill
que no eran las cinch encara.
SIMON Cómo! ¿qué ha venido Enrique?
PAULA Si va ab los de la montanya
bè ho pareix que haurá vingut
com los demès; ¿qué os pensabau?
SIMON Me alegro: hace tanto tiempo...
PAULA ¿Que no l' hem vist? d' un any passa;
y sòn pare qu' está avuy
que de goig y plaher salta.
SIMON Oh... ¿Y Doña Claretta tiene
noticia de su llegada?
PAULA Prou qu' en Martí li haurá dit,
¿voléu qu' ell aixó li cállia?
SIMON Supongo...
PAULA Quin' alegria!...
ab l' afany que d' Enrich parla
deix véurer bè que li pórtia
l' afecte d' una germana.
SIMON Igual.
PAULA Diu que de mòlt xichs
se criaren en eixa casa
y visquèren sèmpre junts
com dos germans...
SIMON Cierto, Paula.
(*Se sent la ramó dels soldats.*)
PAULA Hola!... ¿sentiu quin ramó?
SIMON Los soldados, ¿qué te estraña?
PAULA Vull muntar al terra-plé
per véurerlos. (*Dirigints' hi.*)
SIMON Qué muchacha!
PAULA Simon, ¿no veniu?...
SIMON (*Anantsen dins la casa.*) Bah, bah!...
PAULA Donchs, jo si. (*Munta corrent al terra-plé y apa-*
reixen Joan y Andreu al rastillo.)

ESCENA II.

PAULA, JOAN y ANDREU.

JOAN Visca la gracia!
PAULA Y los soldados catalans!
ANDR. Lo qu' es per xicotas guapas
rodar tot lo món podéu...
JOAN (*interrum.*) No n' hi ha com las catalanas.
PAULA ¿Voléu dir? (*baixant cap á n' ells.*)
ANDR. ¿Qu' entrám?..
JOAN La porta
puig es auverta, ja basta.
(*entran los dos de moment.*)
PAULA Mòlt me pláu eixa franquesa.
JOAN Perdónans, noya, eixa falta;
perque naltres los soldados
entrám per tòt d' estocada,
sens atèndrer si així pláu,
per no gastar polvra en salva.
ANDR. Y al mateix tèmps que franquesa,
bondat lo nostre cor tanca.
PAULA Pus, me pláuhén los soldados.
ANDR. ¿Si?
JOAN (*fent la acció*) Vull fèrte un' abressada.
PAULA (*retirantse.*) Fuig d' aquí!...
JOAN (*volent l' abressar.*) Si t' aymo mès
que á las pessetas.
PAULA (*apartantse lo*) Bè, gracias.
JOAN ¿Á un home com jo menyspreas?..

PAULA Jo no t' menyspreho...
ANDR. Ni t' ayma.
PAULA Cert, á fé: ¿mès valtres sòn
dels vinguts de la montanya?
ANDR. Si.
JOAN Vinguèrem eixa nit:
mès ¿y aquell vèll que ab tu estaba
déu esse tón pare, no?
PAULA (*ab orgull.*) Mon pare catalá parla.
JOAN ¿Y l' vèll no?
PAULA Si es castellá.
JOAN y ANDREU (*admirats*) Cóm!..
PAULA Es servey de la casa
y es home d' un cor mòlt bó
y honrat y fidel.
JOAN (*duptant ho.*) Bè, vaja.
PAULA Figuráus que un jorn trobá,
després d' una gran batalla,
al amo d' aqueixa tòrre
mal ferit y estés; y, encara
que 'ls dos lluytaban llavors
per banderas bèn contrarias,
lo portá á sòn campament,
deixant sa vida lliurada.
ANDR. Que fèu bèn fèt lo bon vèll!
JOAN Si es aixís, l' acció fòu santa.
ANDR. ¿Y l' amo es militar, donchs?...
PAULA Es mort temps ha.
JOAN En pau descánsia.

ESCENA III.

DITS y MARTÍ (*per lo fondo.*)

PAULA Martí...
JOAN y ANDRÉS Dèu vos quart.
MARTÍ Salut
als defensors de la patria.
PAULA ¿Y l' Enrich?...
MARTÍ (*mòlt content*) Oh, ja l' he vist....
Si, si... (*á Joan y And.*) Es mon fill; Enrich Matas;
tè dinou anys y ja 's troba
comandant una brigada.
¿No l' coneixéu?
JOAN ¿Cóm?... jo ho crech;
¿no dihéu que 's diu....
MARTÍ Enrich...
JOAN Vaja,
si es quefe nostre.... Tinguèrem
prop Cardona una batalla
que la victoria á éll se déu.
MARTÍ ¿Si?...
JOAN La bandera lliurada
per ell fòu, cuan l' enemich
ja d' ella s' apoderaba.
ANDR. Fama de brau ha guanyat.
JOAN Y qu' es fama bèn guanyada.
MARTÍ ¿Voléu dir?...
JOAN Per tal al menys
lo tením.
MARTÍ (*ab orgull*) Ja 'n vè de rassa!
mal m' está dirho; mès es
digne descendènt dels Matas.
JOAN ¿Tambè heu sigút militar?
MARTÍ Tambè he manejat las armas:
capitá he sigút: la honra
sempre ha acompanyat ma banda:
lo cos tinch plé de feridas;
mes cada una 'n cósta d' altras.
Qué braus eran mos soldats!..
de sos ulls surtian flamas
en veyènt al enemich;

com fèras assedejadas
y menyspreant lo perill
pel mitj la lluyta 'ns ficabam
deixant l' espasa mès roja
que de ferro encesa barra!..
Recorts de la juventut!..
cóm passa 'l tèmps!.. y cóm passa!
Mès ¿y tú, qué fas aquí?
Escolto.
MARTÍ Veste 'n á casa.
PAULA Mès si...
MARTÍ Las noyas no tènén
de sentir eixas paraulas.
PAULA ¿Perqué? Aixó qué tè que véurer?...
deixáum escoltar; m' agrada
lo sentir parlar de guerras
y contar tantas hassanyas.
MARTÍ Ja t' he dit jo qu' eixas cosas
no sòn perque tu las sápias.
PAULA Vet' aquí lo qu' es ser dona
y dúr faldillas!.. mal haja!..
MARTÍ Paula!..
PAULA Mès si ja me 'n vaig.
Adèu, macos.
JOAN y ANDREU Adèu, maca.

ESCENA IV.

MARTÍ JOAN y ANDREU.

JOAN Pareix qu' es forta de géní.
MARTÍ ¿Qui en eix món no tè una falta?
Mès, y bè, dihéume, ¿tèniu
bon desitj per las batallas?
JOAN ¿Perqué 'ns preguntáu aixó?
¿De cobarts tenim la cara?
MARTÍ No, per cert.
JOAN Puig de defendrer
tractám avuy nostra patria,
sabrém per ella morir
ó victoriosa deixarla.
ANDR. Es per demès cuant se diga,
sòm catalans y aixó basta.
MARTÍ Bè! mòlt bè! sóu catalans,
si, no desmentiu la rassa!
Vingan eixos cinch! Cuan toco
las mans de valents, com ara,
ab lo calor de la sèva
la mèva sang se m' inflama,
y 'l cor, com en los vint anys,
ab tòta sa forsa 'm salta!
Ja 'm pareix que... mès no!... als vèlls
nos quèdan tan sols las ganas!
ANDR. Es dir que si no tinguèssau
tanta edat, encara...
MARTÍ (*interrum*) Encara
voldria que 's recordás
la Fransa d' en Martí Matas!..
voldria tallar mès caps
que un segadó espigas talla!
JOAN Si, vos debéu descansar:
y després, que ja s' encarga
l' Enrich de fèrte per vos
y per ell: probas bèn claras
dòn d' aixó 'l camp de Cardona;
que ho digan Castèlla y Fransa.
MARTÍ Ja llavors fill mèu no fòra,
si cumplís mès qu' ell un altre.
Des que 'ls Matas ecisteixen,
no ecisteix ecemple encara
ni d' un sisquier de qui grat
recort no 'n tinga la patria.

No os diré de mos passats
las valerosas hassanyas;
no vos contaré las mèvas,
fòra cosa massa llarga.
JOAN Lo valor de cuan s' es jòve
fins á la mort acompanya:
bèn clar se os véu que vos fèreu....
MARTÍ (*interrum*) Los fatichs de set campanyas.
ANDR. ¿Set?
MARTÍ Si! miréu si n' he vistas
de lluytas encarnissadas.
ANDR. Massa habéu fèt.
MARTÍ Aixó no;
may per la patria 's fa massa.
Quinze anys ha qu' en un recó
s' está rovellant m' espasa,
roja encara de la sang
qu' en las lluytas derramaba.
JOAN ¿Quinze?
MARTÍ Cincuenta 'n tenia
jo en ma derrera campanya;
mès encar hi hauria tornat
si una obligació sagrada
no estès pesant damunt mèu
desde llavors á fins ara.
Se moriguè, sent ja viudo,
l' amich que mès jo estimaba,
deixant una sola filla
de tres anys, no fèts encara,
y nombrantme tutor d' ella
y majord' hom d' eixa casa.
Sòls atesa l' amistat
poguí aceptar jo eixa carga,
cuidantme sols de cumplir
ab la mèva honra empenyada:
mès llavors qu' encar la sang
dins mas venas fermentaba,
al primer crit que sentia
que 'ls catalans aixecaban....
vaig patir mòlt, reprimintme
com un lleò que ferros tancan!
JOAN Los hòmens com vos deurian
esse jóvens sempre, vaja.
MARTÍ Ho sòn valtres y confía
ab vostre valor la patria.
Ja veyéu de quin perill
tan gran está amenassada!..
Lo poderós Lluís XIV,
aqueix envejós monarca,
pareixèntli que fèr puga
tòt cuant per lo cap li passa,
vól que son nèt Felip duga
la corona real d' España,
disputantla en crua guerra
á Carlos arxiduch d' Austria;
y vól robá' á Catalunya
los drets que tinguè á fins ara;
mès jamay ho déu lograr
ab la forsa de las armas:
si heu d' acatarlo per tal,
trencáu primer las espasas!
JOAN Per Carlos y Catalunya
portám la bandera alsada!
ANDR. Si, y ants que abaixarla ó pérdrerla,
al menys morir esqueixantla!
MARTÍ Donchs ants qu' esqueixada sia,
ni las espasas trencadas,
á trossos mantell y ceptre
vejám de lo rey de Fransa!
Lluytáu sempre com á braus,
puig tán santa es nostra causa,
y no teméu las feridas,

que ab fullas de llaurè 's tancan!
 ¿Naltres tèmer?
 JOAN Jamay!
 ANDR. (*se sènt lo toch d' una corneta en lo campamènt*)
 MARTÍ Crech
 que al campamènt os demanan.
 JOAN Si, perdonáu... (*fènt acció d' anarse 'n.*)
 MARTÍ Ants que tòt
 es per valtres l' ordenansa.
 ANDR. (*á Joan*) Quin home!
 MARTÍ (*veyènt que se 'n van*) Adèu siáu.
 JOAN (*tornant repentinamènt*) Miráu,
 si poguès, de tòtas ganas,
 la meytat de vostres anys
 tòt seguit m' encarregaba.
 ANDR. Y jo; puig d' hòmens com vos....
 MARTÍ De bons quefes no os ne faltan.
 N' obstant, un favor os vull
 demanar.
 JOAN No un, cincuenta.
 MARTÍ Un; y es, que sèmpre que siáu
 á punt d' entrar en batalla,
 desitjo tingáu grabat
 (*senyalant lo front y lo cor.*)
 aquí y aquí mas paraulas.
 JOAN Vos jurám que aixís será
 ANDR. (*á Joan anantse n'*) D' hòmens com éll no n' hi
 ha gayres.

ESCENA V.

MARTÍ, aviat CLARETA.

MARTÍ Sòn jóvens y ha d' animársels
 perque sian bons soldats.
 CLARETA.....
 CLAR. ¿Sens éll, Martí,
 de lo campamènt tornáu?
 MARTÍ Vindrer no li fòu possible
 tan prompte.
 CLAR. No ho fòra tant;
 arrivaren eixa nit....
 MARTÍ Mès vinguèren mòlt cansats,
 y ants no tinguèren paradats,
 las tendas y ants que arreglat
 no estiguè tòt, pocas horas
 los hi ha quedat de descans,
 y á mès, sabs que sòn desitj
 no pòt fèr sèmpre 'l soldat.
 Responch de que vindrá pompte.
 ¿Qué tèn's?...
 CLAR. Martí, m' enganyáu.
 MARTÍ ¿Que jo t' enganyo?... ¿perqué?
 CLAR. Mès dihéume, ¿no vè pas
 ferit al menys?
 MARTÍ Si las balas
 lo respectan, ¿que no ho sabs?
 ¿Perque tèm's que ferit sia
 créus que no ha vingut encar?
 ¿Vòls que si aixís fòs sòn pare
 estès tranquil com está?
 CLAR. Lo que voldria es que no
 li haguèssau aconsellat
 que per defendrer.... per pérdrer
 tal volta la vida, anás
 á correr per las montanyas:
 si ell seguís ma voluntat....
 MARTÍ No digas aixó, Claretá:
 si tothom haguès pensat
 sèmpre d' eix modo, ¿qué fòra
 de Catalunya ara ja?...
 un recò de mòn! un país

de miserables escláus!
 mès ¿qué sabs tu d' eixas cosas?
 jo ja veig; deixém ho estar
 CLAR. Si, deixém ho: y ¿qué os ha dit?...
 ¿De mi, vos n' ha demanat?
 MARTÍ Si, y m' ha encomanat te dònga
 llurs recorts, ¿no t' ho he dit ja?
 CLAR. No.
 MARTÍ Donchs á fé que abressarme
 y dirn' ho fòu tòt igual.
 Li he dat també una notícia.
 CLAR. ¿De mi?
 MARTÍ Si, de tu: parlant
 de ton cosí, de Don Lluís,
 li he dit que, habent sabut dar
 mòltas probas de valènt,
 ja 's trobaba capitá.
 CLAR. Mès jo m' pensaba que déyau
 que de mi li habiau parlat.
 MARTÍ Y si, de tú; un' alegria
 n' ha tingut: calla, veurás:
 li he dit, donchs, que mòlt subint
 vè á casa; ¿no es veritat?
 y que.... per mès que m' ho callas,
 conech que afecte os portáu.
 CLAR. ¿Qui, jo y mon cosí Lluís?
 MARTÍ Que os caséu ¿qué tè d' estrany?
 CLAR. ¿Aixó heu dit á l' Enrich?
 MARTÍ Si.
 ¿Que he fèt mal?
 CLAR. Habéu fèt mal!
 MARTÍ (*observantla y veyènt que plora, diu á part.*)
 S' admiració!... eixas llágrimas!..
 (*á ella*) ¿A Don Lluís no estimas pas?...
 ¿No 'm respons?...
 CLAR. (*reprimintse*) No me 'n parléu.
 MARTÍ ¿Que no te 'n párlia?... Me 'n vaig.
 (*apart*) Si ella á mon fill!... no es possible!...
 Si es cert... Matas desgraciat!
 (*entra en la casa mòlt pensatiu y trist.*)

ESCENA VI.

CLARETA

Ara cuan vinga
 aquí l' Enrich
 ¿cóm ferli créurer
 que amor li tinch,
 que amor no sènto
 per en Lluís,
 cuant lo sèu pare
 li ha dit així?...
 Que jo l' menyspreho
 sens cap motiu
 ell creurá y qu' era
 mon cor fingit....
 y tant com l' aymo,
 pobre de mi!

ESCENA VII.

CLARETA y D. LLUIS.

CLAR. Ah!... (*creyènt qu' es l' Enrich*)
 LLUIS (*desde l' rastillo*) Si qu' es ella.
 CLAR. (*esglayada*) Es mon cosí!
 LLUIS (*corrènt á ella*) Claretá hermosa!
 CLAR. Dèu tè quart, Lluís.
 LLUIS ¿Cóm?... Estás trista!
 Tu has plorat!... si!...
 CLAR. (*serenantse*) No, no; t' enganyas.

LLUIS Si tu m' ho dius....
 Mès, mòlt m' estranya
 trobarte aquí.
 ¿Cóm es que deixas
 tan d' hora 'l llit?
 ¿Alguna pena
 no deix dormir?
 CLAR. Cap pena sènto
 dins de mon pit
 y mon sòn sèmpre
 es quiènt, Lluís.
 LLUIS ¿Donchs, cóm de casa
 surts tan matí?
 ¿L' aire de fora
 te falta dins,
 perque l' cor tinga
 millor respir?
 CLAR. No: sòls que sèmpre,
 durant l' estiu,
 avants m' aixeco
 del sol sortir
 y de seguida
 baixo al jardí.
 Si en aquest' hora
 n' es tan bonich,
 ab la rosada
 del fresch matí!...
 Las flors may tèn'en
 colors tan vius;
 jamay los arbres
 son tan florits;
 los aucells saltan
 per lo branquiu,
 y, com m' agradan
 los rams bonichs,
 faig una toya
 tots los matins,
 y, mentra ells cantan,
 jo vaig cullint
 las mès hermosas
 flors dels jardí.
 ¿Véus si estich trista?
 Pus es aixís,
 si aquí possible
 me fòs venir,
 gojòs vindria
 tòts los matins,
 per ajudarte
 flors á cullir.
 ¿Vòls dir?
 Escolta.
 CLAR. Digas, Lluís.
 LLUIS ¿May ni una rosa
 per mi has cullit?
 CLAR. ¿Cuan las flors cullas
 pensas en mí?
 LLUIS ¿Per qui las guardas,
 digam, per qui?
 CLAR. Prén la que vullas,
 pòts escullir.
 LLUIS No 'm vòls entèndrer....
 CLAR. ¿Donchs, qué vòls dir?
 LLUIS ¿Vòls que te 'n cullia
 una jo?
 Si.
 CLAR. ¿Sabrás guardarla?
 LLUIS De tú venint....
 CLAR. Donchs, bè, Claretá.
 LLUIS (*cull una rosa y li dòna*)
 Tè; es blanca, y
 guárdala sèmpre,
 ¿sènts? fés ho així,

que l' ha cullida
 per tú en Lluís.
 Y cuan me tróbia
 distant d' aquí,
 al menys la guáytiás,
 pensant en mi.
 CLAR. ¿Que déus tornarte 'n
 ja?
 LLUIS Aixi se diu:
 pus eixa tròpa
 que arrivá á nit,
 á tres brigadas
 don rellèu, y
 nos tòca á naltres
 d' aquí sortir.
 CLAR. ¿Y hont anáu ara?
 LLUIS Tornám á Vich.
 CLAR. ¿Si? així ton pare
 no estará trist.
 LLUIS Cert; y ab la guerra
 que ara tenim,
 sèmpre 'l bòn home
 pensant en mi,
 li pareix sèmpre
 que déch morir.
 CLAR. Ay! Dèu no ho vulla.
 LLUIS Qué!... ¿A fé vòls dir
 que 'm plorarias?...
 CLAR. ¿Perqué m' ho dius?...
 LLUIS ¿Perqué?... ¿M' estimas?...
 CLAR. Si; mès.... Lluís....
 LLUIS ¿Jo?... no ho pregúntias!
 ¿Duptas de mi?...
 ¿No ho endevinas?...
 ¿No sènts glatir,
 Claretá mèva,
 d' amor mon pit?
 Sòls per tu sento
 mon cor bullir;
 per tu á la vida
 apego tinch;
 sens tu, desitjo
 tan sols morir!
 No 't ruborísias,
 si 't parlo així:
 digam t' estimo,
 torna m' ho á dir,
 digasm' ho sèmpre
 y 'm tèn's felis!
 CLAR. ¿Qué vòl que 't diga?...
 LLUIS Pobre de mi!
 ¿Cuant jo sò fora,
 pensas en mí?
 CLAR. Mès....
 LLUIS Cuan jo 'm trobo
 distant d' aquí,
 ay! d' anyoransa
 sèmpre estich trist!
 CLAR. sòls en tu penso
 de dia y nit;
 LLUIS pus tinch grabada
 ta imatge aquí, (*al front*)
 y mon cor sèmpre
 llénsa sospirs,
 que te 'ls envia,
 d' amor ferit!
 CLAR. No s' reproduéixen
 LLUIS del tèu á dins
 y no ressonan
 dins de ton pit?...
 ¿Qué tèn's?... ¿Qué ploras?..
 CLAR. Pobre de mi!

LLUIS ¿Créus, per ventura,
qu' estinch fingint?
CLAR. Créch que m' estimas.
LLUIS T' estimo, si!...
CLAR. Mès jo.... perdònam'...
LLUIS ¿Qu' es lo que dius?...
¿Cóm!... ¿tu no sèntes
amor per mi?...
CLAR. Jo... Verge pura!...
LLUIS ¿Donchs qué m' has dit!...
CLAR. És que jo...
LLUIS Acaba.
CLAR. Volia dir
que t' estimaba...
com á cosí.
Si, amiatat pura,
LLUIS Lluís, te tinch...
CLAR. Amiatat!... Calla,
LLUIS per Jesu - Crist!
Dèu mèu!...
LLUIS Mès, digas;
tu no has sentit
amor encara,
¿no es cert?...
CLAR. Lluís....
LLUIS ¿Es dir que 'l sèntes?...
¿Es positiu?...
¿Tu á un hom' estimas,
y no es á mi?...
¿Amor abrigas
dins de ton pit?...
¿Es cert, Claretta?...
Amor vull dir
d' aquell que arriba
del cor á dins!
d' aquell que crèma
com un foch viu!
d' aquell que priva
d' estar tranquil!
d' aquell que lliure
no deix dormir!
Amor que logra
fèrnos captius,
per éll trovantnos
privats á fins
de poguer véurer
mès que 'l desitj
que un jorn poguèrem
mal concebir!
Amor que sèmpre
mès amor diu,
la idea sèmpre
fichsa tenint
en la persona
per qui 'l sentim!
Amor qu' en crèixer
may troba fi!
Amor que vida
n' es del esprit!
Amor qu' es somni
volé' extingir;
que sols acaba
ab lo morir!
Ah! si coneixes
l' amor que 't dich!...
si l' sèntes!
CLAR. Si, l' sènto!...
LLUIS Claretta!...
CLAR. Lluís!
LLUIS Mès al menys digam'
¿per qui!
CLAR. ¿Per qui?...

LLUIS Si, vull saberho!
¿Qui es éll!...

ESCENA VIII.
DITS y ENRICH.

(al pasar lo rastillo, véu als dos y s' queda parat de moment)

ENRICH Ah!
CLAR. (al véurerlo; va á dirigs' hi y reprimintse 's deté)
Enrich!...

(los tres quèdan una estona suspesos y mi-
rantse alternativament.)

ENRICH (á part) Los dos son... y estaban
de mi ara parlant!...

LLUIS (id) ¿A aqueix... estima ella!...

CLAR. (id) Dèu mèu!...

ENRICH (indecis) Mès ¿qué faig?...

LLUIS (ab fingida naturalitat) ¿No vols saludarla?

ENRICH (ab intenció) Si, mès al entrar

he vist que parlau

y aquí m' he quedat;

pus may m' acomoda

conversas trencar.

LLUIS (fent que se 'n va) Parlar pòts ab ella.

ENRICH Don Lluís....

CLAR. ¿Que te 'n vas?

LLUIS (ab ironia) Oh, á qui no interrómper

conversas li pláu,

mòlt just es no fèrli

tampoch estorb may.

(se 'n va y s' amaga darrera uns àrbres de l' altre costat
del rastillo per escoltarlos.)

ENRICH (á part) Cor mèu, d' amargura

bossins com no 't fás!

CLAR. (id.) En eix cor dihéuli,

Dèu mèu, lo que hi ha!

ESCENA IX.
CLARETA y ENRICH.

ENRICH ¿Aqueix desengany tan trist

me tenias preparat?...

¿Perqu' he d' habert' estimat?...

CLAR. Enrich!...

ENRICH Jamay t' haguès vist!

CLAR. Escolta 'm...

ENRICH (interrump) Calla!... no créguias

que á escoltar disculpas vinga!

CLAR. Deixme dir... cuan culpa tinga...

ENRICH Ets culpable, no m' ho nèguias!

A traició m' has ferit,

mentint lo que menys sentias,

y ara ab escusas voldrias

bálsam posar en mon pit!...

no, no!... ni vullas tencar

lo mal dins de la ferida,

perque 'm cóstia un jorn la vida,

fentla de nou rebllollar!

CLAR. Verga pura!...

ENRICH Ja sè jò,

y sèmpre mon pensar fòu

que sols per tu un noble es prou;

mès no es just motiu aixó

per fèr lo que has fèt ab mi!

Calla, que no tèn's defensa!

si amor per tu sènto, pensa

que ab nosaltres nasquè aquí.

«¿Cuántas voltas jo, temènt

«lo desengany que 'm dòn's ara,

«ja t' habia dit,—repara
«qu' es mòlt gran lo inconvenient
«que deurém vèncer;—mès tú,
«en ton cor falsa tancant,
«sèmpre 'm deyas y plorant,
«—serè tèva ó de ningú—
«Mès ja tot está acabat!
«Jo que la creya tan bona!...
«¿Qui no hi créu en una dona
«que plora y jura al plegat?
«¿De qué serveixen promesas
«que un cor ab esglay arránquia
«y un altre ab secrèt las tánquia
«y en llurs plechs quèdian impresas?...
«¿De qué al home li serveix
«ab fé estimar en eix món,
«si llurs esperansas son
«sombas que 'l tèmps desvaneix?...
«¿De qué serveix que la vida
«se crega d' amor un cel,
«si no es mès que un mar de fel?
«Si tòt es una mentida!

CLAR. Per Dèu, Enrich
ENRICH No, l' Enrich
ja no es ara lo qui ants fòu!...
pus jo per tu no sò prou,
que tu no èts prou per mi t' dich!
Vén á D. Lluís mon amor;
mès ja donzella ó casada,
fio vullas ser mès que odiada
per l' hom' á qui has mort lo cor!
CLAR. No 'm fásas patir així!...
Enrich, no m' insúltias mès!...
guaytam', ¿no te dihen res
aqueixas llágrimas?

ENRICH Si;
dihuen que per enganyar
sèmpre d' eix modó han caigut!
CLAR. (ab dignitat) Jamay, Enrich, he pogut
lo que no sèntó expressar!
Si jo t' estimo!...

ENRICH No, no,
es en va; per si ho ignoras,
sápiho; y en va també ploras
perque no 'm quèixia mès jo:
que sols las llágrimas sènt
de negra culpa nascudas
y no d' aquí 'l cor vingudas
á impuls del remordimènt,
la falta que s' ha comés
en lloch de deixar borrada,
sols la dèixan mès marcada,
quedant l' ofés mès ofés:
y cuan vanas aixis són,
sèmpre així ab recansa cáhuen....
may del cor las tacas tráhuen,
sènt sols en los ulls la font!
«No plórias, no!... lo que has fèt
«fingintme tant tèmps amor,
«no ho sabs tu; m' has prés lo cor
«per fè' 'l servir de joguet!
«¿Perqué d' amor l' has encés,
«si es per tu tan poca cosa?...
«l' has volgut... com una rosa,
«per esfullarlo després!

CLAR. Donáume forsas, Dèu mèu!...
¿fins á cuán dèch escoltarte?...
matam', si vols, mès...

ENRICH (interrump) Matarte!...
no tinch tal dret: sols pòt Dèu!
(va á deixarla y ella 'l deté.)

CLAR. Ah!... no!...

ENRICH Adèu per sèmpre!...
CLAR. No!...
ENRICH Deixme!...
CLAR. No te 'n vajas!...
ENRICH Si!...

CLAR. Adèu!
No 'm dèixias així!
tingas m' al menys compasió!

ENRICH Claretta!...

CLAR. Enrich!... si es que tèn's

encara dins de ton cor
per mi un sol resto d' amor...

ENRICH ¿Qué dius?... Calla, que m' oféns!...
Si lo foch que 'm va cremant
no sentis, ¿me queixaria?...

CLAR. ¿Y tas queixas sufriria,
si jo no t' estimès tant?

ENRICH Tu!...

CLAR. Si, t' estimo!... y aixis
sèmpre mon cor t' ha estimat!...

ENRICH Mès Don Lluís...
CLAR. (interrump) No es veritat!

ENRICH Cóm!... ¿no estimas á D. Lluís?...
CLAR. No!

ENRICH Es á dir que...
CLAR. (id.) T' ho asseguro!

ENRICH Mès si mon pare m' ho ha dit?
¿Pòt ser que m' haja mentit?

CLAR. Si; mès l' home...
ENRICH (ab enteresa) Es fals!

CLAR. (id) T' ho juro!
ENRICH (mogut per la forsa del jurament y no atrevintse
á duptar de son pare)

Dèu mèu!... Parla, d' una volta,
y digas...

CLAR. (interrump) Si!

ENRICH Mès repara
que 'm fás duptar de mon pare!...

CLAR. No dúptias, Enrich, y escolta.

Des que arribá mon cosí,
encar que per un moment
sia no mès, del campament
vè mólta's voltas aquí.

Mès... ni sols per atenció,
m' ha dit una volta hermosa;
may amor, cualsevol cosa
sèmpre ha estat conversació.

Mès ton bon pare, enganyat,
y sens saber lo que feya,
t' ha dit, perque aixis ho creya,
qu' era amor nostra amiatat.

ENRICH ¿Y no es aixis? Per segú
torna jurarm' ho al instant;
y creurè m' estimas tant
com tant t' estimo jo á tu!

CLAR. ¿Que t' ho júria? (ab un arranch) Dèu del cel!...
dihèuli vos!

ENRICH (ab tota la forsa de la convicció) Oh!... (va per
abrassarla, cuan D. Lluís vè baixant á ells furios
y posantse en mitj aparta á l' Enrich d' una empenta)

ESCENA X.

ENRICH, CLARERA y D. LLUIS.

LLUIS Dèu de Dèu!...

CLAR. y ENRICH Ah!...
LLUIS ¿He pogut, á pesar mèu,
tants glòps empassar de fel!...

(á Claretta) Indigna!
ENRICH (horrorisat) Oh!...

LLUIS (á Enrich) Y tu 'l mès culpable!...

¿cóm poguères ni pensar
qu' ella t' hagués d' estimar?...
miserable!

ENRICH (*altivantse ressentit*) Oh!...

LLUIS (*ab mes forsa y humillantlo*) Miserable!!
(*á Clareta*) ¿Y així tu á la tèva sang
la llimpiesa y color nègas!...
baixant te fins á ell, rossègas
ton nom d' Albert per lo fang!

CLAR. Jesus mèu!...

ENRICH (*á part*) Detinchte, cor!...
calla y sofreix!...

LLUIS (*á Clareta*) Mira; encara
que un jorn lo dol te matara,
dèus aqueix indigne amor
arrancar lluny de ton pit;
pus la deshonra ab ell cridas!...
¿Cóm de qui èts així t' oblidas!...

(*á Enrich*) ¿Cóm tu á tant t' has atrevit!

ENRICH Don Lluís, no digáu res més,
pus prou fa qui tant escòlta,
y sént ma paciència mòlta,
tal volta se m' acabès!

LLUIS ¿Cóm t' atreixes aixís
encar á aixecar la veu?...
(*intercedint*) Lluís!...

CLAR. (*apartantla ab despit*) Fuig!...

CLAR. (*volent que s' continga*) Enrich!...

ENRICH (*dominantse ab dificultat suplicant ab ira*) Per Dèu,
la boca tancáu, Don Lluís!

LLUIS Dèus estar, siguent jo aquí,
no insultent, sinó humillat!

CLAR. Enrich!...

ENRICH Don Lluís, per pietat!...

CLAR. (*suplicant*) Lluís!...

LLUIS (*ab ira*) Vèste 'n lluny de mi!...
que si tornar á aqueix món
ara tos pares podían
á viurer renunciarian,
vermell de vergonya 'l frònt!
¿Que no véus, desventurada,
que, cometènt tal baixesa,
la sang y antiga noblesa
d' Albert deixas deshonrada?

CLAR. (*horrorisada*) Ah!...

ENRICH (*fora de si*) Tú èts qui per lo fang
tira la noblesa y l' honra!...
es ton orgull que deshonra
dels nobles l' honra y la sang!

CLAR. (*temènt per ell*) Oh!... Enrich!...

LLUIS La vida 't fa nosa!...
¿T' atreixes, insultent,
de tu á dar-me 'l tractament?

ENRICH No 'm mereixes altra cosa!
¿Cuán com tú 's pórtan los nobles?...
jamay, ni ells, ni ningú!...
Si 'ls nobles fòssan com tu...
Oh!... (*volent interromp.*)

ENRICH Com tú fóran innobles! (*ab tot menyspreu*)

LLUIS Ja eixa llenga 't tallarè!... (*blanch de rabia*)

ENRICH ¿Tu?... (*posant ma á la espasa*)

CLAR. Tinchte!...

LLUIS Qu' estás parlant (*ab imperi*)
á ton quefe!... al mèu devant
descubreixte! (*li tira 'l capell á terra*)

CLAR. Enrich!... (*contentintlo*)

ENRICH (*no poquent aguantar més*) Donchs, bè!
Has trepitjat mon honor,
y á un angel has insultat!...
defensat 'si èts... (*trau la espasa*)

CLAR. (*posantse en mitj dels dos*) Per pietat!...

ESCENA VI.

DITS, PAULA y SIMON, (*corrent*).

PAULA. Ah!...

LLUIS. (*ab autoritat*) Enrich!...

SIMON. ¿Qué pasa?...
¿Qué pasa?... Traidor!

LLUIS. (*á Enrich*)

PAULA. (*habent pujat á la rampa y fent senyas als soldats
de l' altra banda del terra-plé*) Corréu!... corréu!...

SIMON. (*anant al rastillo y privant als soldats d' entrar al
jardi*) No, nada es!...

CLARETA. (*veient als soldats y comprendent la situació d'
Enrich*) Verge del cel!...

ESCENA XII.

DITS y AIGUNS SOLDATS.

LLUIS. (*als soldats*) ¿Com aixís
os quedáu parats?...

ENRICH. (*coneguent la seua intenció*) D. Lluís!...

LLUIS. (*als soldats*) ¿Qué feu?... agafáulo y pres
presentáulo al general.

CLARETA. (*suplicant*) No!...

LLUIS. (*á enrich y sens fer cas de Clareta*)
Contra mí alsar ta espasa!...
(*Simon y Paula se interposan ab ademans de sú-
plica*)

ENRICH. (*á Simon y Paula*) Deixáulo!

SIMON. (*veient que 'l prénen los soldados*) Enrique!...

ENRICH. (*ab dignitat*) Que ho fassa!

LLUIS. Dèus morir per criminal!
(*fa una senya als soldats y se l' empòrtan*)

ENRICH. (*á Lluís*) Cor de tigre!... (*á Clareta que plóra*)
Adéu!...

CLARETA. (*veientlo desaparèixer en mitj dels soldats y vo-
lènt córrer á ell*) Ah!...

LLUIS. (*agafantla d' una ma y dihentli ab molta resolu-
ció*) T' dich
aqueix miserable oblida,
si vóls salvarli la vida!...
y á mi...

CLARETA. (*interrumpentlo y ab tòt despit y entera digni-
tat*) No!

LLUIS. (*ab tòta rabia*) Guay de l' Enrich! (*se n vá.*)
(*Martí apareix á la porta de la casa y, habent
sentillos der rers versos, queda com ferit d' un
llamp: Clareta 's deixa caurer en un dels assien-
tos del peu dels arbres, plorant amargament; Si-
mon y Paula en mitj, ab marcada tristesa.*)

FI DEL ACTE PRIMER.

ACTE SEGON.

Una sala baixa de la torre: al fondo una porta ab una finestra á
cada costat, per las quals se véhuen los arbres del jardí: á dre-
ta y esquerra otras portas que donan á las habitacions inte-
riors: en lo pany de paret que millor convinga, un secret en
forma d' armari, ahont hi haurá la espasa y lo uniforme de 'n
Martí: moblatge de la época y rich: cortinatges, cuadros de fa-
milia, etc., etc.

ESCENA I.

PAULA (*quaytant á fora per una de las finestras*).

Pareix qu' es ell: si, en Joan:
m' ha vist; aquí s' encamina.
(*Separantse de la finestra*).
De l' Enrich noticias certas
sabré aixís tot de seguida.
Pobre Enrich!... Cuan prest volá
d' eixos llindars l' alegria!...
avants la ditxa hi regnaba,
sòls lo dol ara hi domina!

ESCENA II.

PAULA y JOAN.

JOAN. Adéu, maca.

PAULA. Digas, cuyta,
¿póts dar-me bonas noticias?

JOAN. Oh... jo...

PAULA. ¿Qué sabs de l' Enrich?...

JOAN. parla.

PAULA. Si, ¿qué vóls que 't diga?...

JOAN. Que si 'l matarán ó no.

JOAN. Tant com aixó... més, va prima
la cosa: D. Lluís s' empenya
en que las lleys se li apliquian
com mereix; pus ell diu qu' es
un acte de rebeldia,
y aquell que manca á son quefe...
vaja, pena de la vida.

PAULA. Si, mes ¿tu creus que l' Enrich
li manea?

JOAN. Jo 'l que crech, filla,
que si 'l general cupleix
á la lletra lo qu' explica
l' ordenansa, sens remey
lo fosèlla de seguida.

PAULA. ¿Més per lo que féu l' Enrich
ja t'è pena de la vida?

JOAN. ¿Si 'n t'è, dius?...

PAULA. Que l' hagués mort;
més no li féu cap ferida,
ni lo tocá solsamènt.

JOAN. Lo mateix fóra.

PAULA. Donchs, digas
que 'l matarán.

JOAN. Ah... aixó...
als menys las lleys així ho dictan:
no sé ara lo general...
¿Es á dir que si ell volia?...

PAULA. Si ab instancia li parlássen,
tal volta 'l perdonaria:

PAULA. Bè, més...
JOAN. (*interrump.*) Res, donchs; perque véjas
si va ab rigor la milicia,
tot per alt de l' ordenansa
te contaré alguns articles.
Que comènsia per lo cap
ó per la età, no implica.
Tòt qui abandònia la guardia,
sia de nit ó de dia,
sens un ordre superior,
tindrà pena de la vida.
Qui de llurs filas s' empàssia,
á las filas enemigas,
ja sia quefe ó soldat,
tindrà pena de la vida.
Si, per qualsevulla cosa,
una paraula ofensiva
llénsa un soldat contra un quefe,
tindrà pena de la vida.
Si á un soldat un quefe renya,
y 'l soldat alsa la vista,
prenéntseli per insult,
tindrà pena de la vida.
A més, aquell que demostra
que contra un quefe conspira,
ó li desitja algun mal,
tindrà pena de la vida.
Qué!... y aquell que no salúdia
ab respecte y cortesía
y humil en tot no obehéixia,
tindrà pena de la vida.

PAULA. Bè, bè, prou; no m' atabálias,
y anáuse 'n tots á la pífia
ab la ditxosa ordenansa
y la milicia... ó malícia!
que jo no sé pas si així
millor non li donarian.

JOAN. Qué!... y aquell que sens llicencia
surt del campament, si arriba
á ser lo sol á la posta,
tindrà pena de la vida.
Y aquell que no comparega
cuan las cornetas nos cridan,
ó bè per ser poch puntual,
tindrà pena de la vida.

PAULA. Bè!...

JOAN. Y 'l que de bon matí
no s' álsia y no s' espavília,
segons es us y costum,
tindrà pena de la vida.

PAULA. ¿No acabarás?...

JOAN. Y aquell que
róbia un ou, ó una gallina,
ó li manqui alguna prenda,
tindrà pena de la vida.
Y aquell que, siguent soldat
demunt seu pórtia brutissia,
y no 's réntia, endrèssia y cúsia,
tindrà pena de la vida.
Y que d' aqueixa manera,
Paula, explicarte 'n podria...

PAULA. ¿Y 'l soldat que tant manteix
no té pena de la vida?

JOAN. No, aqueix no.

PAULA. D' aixó ja 't crech;
perque tu ja mort serias.

JOAN. T' ho dich com es; perque véjas,
pobre Enrich, lo que perilla.

PAULA. Fuig d' aquí, y així no pàrlas ;
pareix que ho prengas per riurer.
Si així fòs vostra ordenansa...

JOAN. Vaya, si es així!...

PAULA. Mentida!

JOAN. Bè, jo 'l que 't dich que l' Enr.ch...

PAULA. Si, massa ho crech que perilla...
y jo 'n tinch la culpa.

JOAN. Cóm!

PAULA. ¿tu 'n tèn la culpa?

JOAN. Jo.

JOAN. Explica 't.

PAULA. Res, sènto crits al jardí,
hi baixo tot de seguida
per saber qu' era, y veyènt
qu' eran ells dos que 's volian
matá y que Dona Claretta
ploraba y no 's detenian,
munto al terra-plé corrent
y als soldats crido que vingan
per despartirlos; vingueren;
mès Don Lluís, cegat per la ira,
maná pèndrer á l' Enrich,
y ells ho fèren, los indignes!

JOAN. Jo ja ho veig... qui mana mana.

PAULA. Al diable á maná 'njusticias!
vejas si 'l habian de créurer
per més capitá que sia!

JOAN. Oh!...

PAULA. ¿Es á dir qu' en casos d' eixos
tu també l' obehirias?...

JOAN. Jo...

PAULA. ¿No es veritat que no?

JOAN. No ho sè; llavors ho veuriam.

PAULA. Qué, veuriam!... uo vull fèrhu,
y santa bona Maria,
així contestar se déu,
cuan es una picardia
com aqueixa.

JOAN. Bè, deixémho.

PAULA. Ara conech que t' haurias
portat lo mateix que 'ls altres.

JOAN. Tu 'm fas riurer... si 'ns hi obligan;
y l' obligació ants que tot,
sinó, pena de la vida!

PAULA. ¿Y valtres voléu ser homens?...
si deuriau dir faldillas!

JOAN. Tu sols sabs una cansó.

PAULA. Y tu tan sols ne sabs mitja.

JOAN. Sé que l' obligació...

PAULA. (interrump) Tòrn 'hi!...

JOAN. Y es clá, y pena de la vida!

PAULA. Vès allá!...

JOAN. (ab tò picaresch) Mès... tu y jo...

PAULA. Vèste 'n.
y no tòrnias cap més dia!

JOAN. ¿A fé?... donchs, ja m' has vist prou.
¿Ho sèntes?...

PAULA. Si!... tan galant vista.

JOAN. (anantse 'n) O es boja, ó 'n tèn un' arrel!

PAULA. Estich per créurer qu' es ximple!

ESCENA III.

PAULA.

Veig que per cumpli' ab llurs quefes
á son pare penjarian,
sens véurer que forsas voltas
no 'ls manan més que injusticias!

ESCENA IV.

PAULA y CLARETA.

PAULA. Dona Claretta.

CLAR. No, Paula;

deixme.

PAULA. Mès no estiguéu trista.

CLAR. ¿Qué sabs?

PAULA. No, res... es dir, sè...

CLAR. Parla, sia lo que sia.

PAULA. Desitjant saber de cert
bonas ó malas noticias,
vaig á surtir, y un soldat
veig que vè, y tot de seguida...

CLAR. Acaba: ¿no t' ha dit res?

PAULA. Si, mès...

CLAR. ¿Callas?... Paula, digas,
¿es mort l' Enrich?...

PAULA. No senyora:
mès un cástich molt terrible
li espera, segons las leys.

CLAR. ¿Quin?

PAULA. (ab tristesa) La mort!...

CLAR. Verge santíssima!

PAULA. Y lo que diu qu' es de tèmper
que Dou Lluís molt maquina
per que 'l mátián.

CLAR. Paula, calla.

PAULA. Si fòs jo com vos... voldria...

CLAR. Calla, per Déu!

PAULA. Si senyora,
Don Lluís es un home indigne!

CLAR. Paula!...

PAULA. Y no héu de poguer véure 'l.

CLAR. Déixme sola!... necessita
mon cor plorar y res mès!

PAULA. Jo... la vritat siga dita,
si fòs home... Perdonéu.

CLAR. Vés.

PAULA. (anantse 'n) Quin dol, pobre familia!

ESCENA V.

CLARETA.

Oh!... Déu mèu!... ¿es veritat
lo que m' acaban de dir?...
¿y jo ho he pogut sentir
sens quedar 'm lo cor glassat?...
¿com morta no m' he quedat,
si pena de mort ell tèn?...
¿y en Lluís s' empenya en que
caiga la lley sens fèr tort?...
per lliurar-lo de la mort,
Déu mèu!... Déu mèu! ¿qué déch fè'?

¿D' en Lluís déch acedir
á la eesigencia terrible?...
oh, no! impossible! impossible!
de dol deixáum' ants morir!
Sòls per l' Enrich puch sentir
aqueix amor verdader!...

¿menysprearlo!... ni pót ser,
ni á n' en Lluís puch tindre amor!...

¿puch governar jo mon cor?...
Jesus Déu mèu!... ¿qué déch fèr?
Glateix ab fatich tan gran
lo mèu pit, que pareix com
si hi tinguès un tros de plom
qu' estés demunt d' ell pesant!
Cuánt sufreiro, Déu mèu, cuánt!

ESCENA VIII.

MARTÍ y CLARETA.

Enrich!... Lluís!... jo no sè
que m passa!... ¿consentiré
en que 'l mátián?... jamay! no!...
¿mès com evitarho jo?...
Reyna del cel!... ¿qué déch fè'?

ESCENA VI.
CLARETA y SIMON.

SIMON. Dad á vuestro dolor treguas
y al corazón afligido
no le robeis la esperanza,
aumentando su martirio.

CLAR. Simon...

SIMON. No desconfieis;
aun Martí no ha venido,
y cuando no viene el padre
perdido no estará el hijo.

CLAR. Simon... deixáume plorar,
pus sòls plorant trobo alivio!

SIMON. No hay duda que son las lágrimas
para el pecho comprimido
lo que para las heridas
el bálsamo curativo...
pero, con todo, no veo
para tal llanto motivo.

CLAR. Ay!... si encar vos no sabéu...

SIMON. Qué!... decid!...

CLAR. No, no puch dirho!

SIMON. ¿Teneis ya noticia, á caso...?

CLAR. No, no es aixó!...

SIMON. ¿Os habran dicho
que Enrique ya...!

CLAR. No, Simon!

SIMON. Señora, podeis decírmelo...
Perdonad... mas no creais
en su muerte aun... (á part) Dios mio!
si asi fuese!... (á ella) ¿Lo quereis?
voy al campamento mismo
y vuelvo á vos enterado
en menos que se echa un tiro;
y como sea seguro
que le hayan muerto... asesinos!...
aun queda ardor en mi alma
para vengarle!... ¿qué he dicho?...
vivo está y vereisle pronto
regresar aqui tranquilo;
pero estoy perdiendo el tiempo...
voy volando... si deliro...
pues no le amais mas que yo!

CLAR. (á part) No ho sab lo que jo l' estimo!

ESCENA VII.
DITS y MARTÍ.

MARTÍ. No hi anéu, Simon.

CLAR. Martí!

MARTÍ. Claretta...

SIMON. Pero y...

MARTÍ. (interrump ab amargura) Res sè!

SIMON. Pero...

MARTÍ. (id.) Ni l' he vist, ni re!

SIMON. Mas, ¿vive aun?...

MARTÍ. Simon... si!

SIMON. Entonces... (Quèdan los tres un moment callats,
Martí plega 'ls brassos y quèda com clavat al peu
de la porta del fondo; Simon desapareix, donant
una mirada compassiva á Martí y á Claretta qu'
está plorant sentada en un silló.)

CLAR. (á part.) Y no s' atansa!...
Veig la tristesa en sa cara!...
(mirantlo ab trist recel.)
¿Esperar podém?...
MARTÍ. (ab molta amargura.) Si; encara
debém tenir esperansa!

CLAR. (alsantse del silló.)
Martí...

MARTÍ. (acostantse á ella.) Tres voltas he anat
avuy á lo campament
y ni véurer soisament
al general he lograt!

CLAR. Déu mèu!...

MARTÍ. Si bè, ara 'm digueren,
mès no sè si es cert ó no,
qu' en eixa derrer' acció
que prop Cardona tingueren
habia lluytat com á brau,
y lo general, atés
son valor, li habia promés
de capitá banda y grau.

CLAR. ¿Y es així?...

MARTÍ. Oh!... si així fòs,
com D. Lluís capitá sént,
ja no fóra delinquent
l' Enrich, ó ho fóran tots dos.

CLAR. ¿Mès no os ho han dit?...

MARTÍ. Si; mès pèsa
lo dupte sobre 'l cor mèu
tant, que tèm no li fèu
lo general tal promesa.

CLAR. Oh!... escoltáu; si á n' en Lluís...
MARTÍ. (interrump.) Qué!...

CLAR. Anáulo á trobar...

MARTÍ. (id.) ¿A ell jo?
Jamay, Claretta!... aixó no!

CLAR. Es que...

MARTÍ. (id.) Impossible!

CLAR. Pudé
lo perdó li farà dar,
cuan véja la vostra pena...
ja tèn bon cor; mès...

MARTÍ. (id.) De hiena!
¿encar lo vols defensar?
¿No coneixes que venjansa
y odi soisament respira
contra l' Enrich?... Oh!... de ira
tèn 'l cor ple!... ¿Ab quina esperansa
vols que li parlás jo, cuan
orgullós se m' alsaria
y tráurerem' intentarí
á xascos del sèn devant?

CLAR. Martí...

MARTÍ. Si, Claretta; y créu
que no pot ser!... que si anás
á trobarlo y m' insultás...
qué faria jo ho sab Déu!
¿Jo danar motiu perqu' ell
diga que me li he humillat?
encara tèn dignitat
y honor com sempre aqueix vell!
(ab amargura.) Mès, honor com he tingut
no sè si avuy per tothom
tinch encar!...

CLAR. ¿Perqué?...

MARTÍ. Mon nom
pudé escarnit ja ha sigut!...

CLAR. Martí...
 MARTÍ. Escolta : ants de morir ,
 y ab lo suhor de l' agonia ;
 ton bon pare , que al cel sia ,
 que 't fés de pare 'm va dir .
 Y encar qu' ell consideraba
 que jo un fill tenia també ,
 no obstant sabia ell molt bé
 que la distancia que anaba
 d' ell á mi , en tots los seus punts
 faria jo guardada fos
 també entre vosaltres dos
 encar que os criásseu junts .
 « Aixís ell ho va pensar
 « y també aixís aqueix vell ,
 « sens véurer ni jo ni ell
 « que 'ns poguésem enganyar :
 « que la paraula que jo
 « li donguí , s' poguéss may dir
 « que filla podia eixir
 « de reproable ambició !
 Més , ¡ ay ! desgraciadament
 no sé si ha algú ara que pensa ,
 fent á mon bon nom ofensa ,
 que he abrigat un vil intent !...
 que he procurat sols criarvos
 sens distinció y com germans
 per demá ab los llassos sants
 del matrimoni juntarvos :
 y que ab aqueixa esperansa
 tan sols tutor teu se 'm véya ,
 sens mirar que ab aixó féya
 tòt un robo de confiansa !
 Pudé aixó 's dirá de mi ,
 després de mos bons afanys !...
 ¿ De qué m' han servit los anys !
 ¿ Perqué m' héu burlat així !

CLAR. Martí...
 MARTÍ. ¿ En ton cor com entrada
 á eix amor donar poguéres
 y , en lloch de dir 'm ho , tinguéres
 sempre la boca tancada ?
 Y l' Enrich !... l' Enrich !... per més
 que á estimar' haja arribat ,
 ¿ com dirt' ho may ha gosat ?...
 Oh !... aqueix amor mal entés
 á n' ell lo féu criminal ,
 á tu t' amargá lo cor
 y á mi 'm pót robar l' honor !...
 mira si n' ha fet de mal !

CLAR. Culpables , si , los dos sòm
 y jo més qu' ell , si voléu !
 més nostre amor no veuréu
 que táquia vostre bòn nom .
 Pót alguna mala llenga
 calumniarvos ab malícia ;
 lo tèmps vos farà justícia
 menyspreu trobant qui os ofenga .

MARTÍ. Ah !... no coneixes encara
 tu eix món !... ab vritats fingidas ,
 ab bèn tramadas mentidas
 se deixa roja una cara !
 y si aquell á qui s' ofén
 li arriba 'l coló á surtir ,
 qu' es culpable se vé á dir
 per més que sia ignocent !

CLAR. Si ; més , pura com lo sol
 surt la veritat ; y Déu
 qu' en los cors llegeix , ¿ creyéu
 que vulla... ?

MARTÍ. *(interrump)* No , Déu no ho vol !
 Tampoch la maldat apròba

y la maldat ecsisteix
 y mas de jorn en jorn creix ,
 per més que Déu la reprobá !
 CLAR. Bè , ja ho veig ; obrárem mal ,
 callantvos lo nostre amor ,
 y á mi m' amargá lo cor
 y á ell lo féu criminal :
 més , que ! si pertany al poble ,
 son nom es honrat y basta !
 pót ser bé un fill d' humil casta
 marit d' una de sang noble !
 Per ell lo mèu cor , Martí ,
 com per mi 'l sèu , ab tropèll
 glateix : digna jo sò d' ell
 y ell es digne de mí :
 que si á lo nom Matas junt
 va mon noble nom d' Albert ,
 ni una sola lletra pért
 ni pért de noblesa un punt !
 Deixáulos dir , si algun dia
 vos fessen traïdor agravi ;
 ja se los hi claurá 'l llabi !
 MARTÍ. Cuan de dir mal cansat sia !...
 y 'l borro que prompte ó tart
 pót caurer sobre mí , encara
 que 'l réntia 'l tèmps , la mascara
 m' hi deixarà !

ESCENA IX.

MARTÍ, CLARETA y D. LLUIS.

(vé precipitadament per lo fondo ; més , al véurer á Martí y Claretá junts , queda sorprés per un curt moment y aparentant la franquesa ab que acostuma frecuentar la casa , diu luego ab cinisme.)

LLUIS. Déu vos quart .
 CLAR. Lluis !...
 MARTÍ. ¿ Vos aquí !...
 LLUIS. ¿ Qué os estranya ?
 CLAR. Martí... *(veyentlo extraordinariament afectat.)*
 MARTÍ. ¿ Qué m' estranya dihéu ?...
 ¿ que ja m' he oblidat , creyéu ,
 de vostra traïdor' hassanya ?...
 ¿ A què veníu ?... responéu !
(veyentlo confós y callat)
 ¿ Que no os recordáu vos ja
 de que l' Enrich mon fill es ,
 que acusat per vos y prés
 ab tòta injustícia está ?

CLAR. Més si...
 MARTÍ. *(donantli una mirada d' autoritat per que no intercedesca y luego tornant á dirigir-se á D. Lluís.)*
 ¿ No contestáu res ?...
 A aqueixa casa os hi porta
 alguna torta intenció ,
 com tòtas las vostras , torta !
(altivantse.) Oh !...
 LLUIS. *(interrump.)* Sòls per passar la porta
 y per callar teniu rahó !
 CLAR. *(tement per ell.)* Martí...
 MARTÍ. *(interrump.)* Oh !...
 LLUIS. *(id. ferit en sòn orgull.)* Tencáu eixa bòca
 que ja prou veneno ha tret !
 Sòls á vos tancarla os toca !
 MARTÍ. *(á Claretá que vol contenirlos)* Se 'm provoca !...
 LLUIS. ¿ Se os provoca !...
 MARTÍ. ¿ Cóm , després de lo que héu fet ,
 encar' aquí os atreviu
 á posar los peus , Don Lluís !...
 cuan encar' aquí veniu ,

que no tingáu es precis
 vergonya com no teniu !
 ¿ No m' heu encar' ofés prou
 rompent de ma honra lo espill !...
 ¿ sang d' Albert vostre cor móu !...
 trò d' Déu !... no !... Albert no sòu !...
 sòu... lo lladre del mèu fill !
 Déu etern !...
 CLAR. *(furiós)* M' indignáu !...
 LLUIS. *(id.)* No !...
 MARTÍ. vos á mi m' heu indignat !...
 CLAR. *(contenintlo)* Lluis !... *(á M.)* Anáuse 'n , per pietat !
(á D. Lluís) Y tu... *(á Martí)* Anáuse 'n !...
 MARTÍ. *(reprimintse ab molta pena)* Si !... que jo
 faria ara un disbarat !
(entra en son cuarto tremolant de ira.)

ESCENA X.

CLARETA y D. LLUIS.

CLAR. Lluis...
 LLUIS. No creya trobar
 á aquest home ara ab tu aquí ;
 y no sè , al rébrer 'm així ,
 com m' he pogut aguantar...
(ab resolució) Més tindrà recort de mí !
 CLAR. *(detenintlo)* ¿ Ahónt vas ?
 LLUIS. M' ha estat insultent ,
 Claretá , y no hi ha qui aixó
 oblidí tan faciment !
 CLAR. Oblid' ho .
 LLUIS. Es un mancamént
 que may perdonaré jo !
 CLAR. Escolta : l' hom' qu' es honrat ,
 sia noble ó villá sia ,
 no vol ésser trepitjat .
 LLUIS. Lo trepitjat jo seria
 deixant á eix vell perdonat !
 Ell es villá , noble sò !
 CLAR. Més ell es pare agraviat !
 LLUIS. En mi 'l agravi es majó'
 CLAR. Cuan se tracta de se honrat
 no es la rassa distinció !
 Si 'l noble 's créu ab motiu
 per se' obehit del villá ,
 lo noble , en lloch de se' altiú
 déu ser generós y humá ,
 may cruel y venjatiu !
 Y si 'l villá ofés se véu
 per lo noble á qui obeheix ,
 y en l' honra ferit se créu ,
 tan altiú com se mereix
 contra 'l noble alsarse déu !
 que no hi ha lley ni rahó
 per volgué á un home obligat
 d' un altre á infame opressió ,
 que no hi entra distinció
 cuan se tracta de se' honrat !
 LLUIS. Es per demés tot cuan digas ,
 defénsa al villá , si vóls ;
 més ja 't juro , puig m' hi obligas ,
 que venjar-me vull tan sols ! *(fent que se 'n va)*
 CLAR. *(detenintlo)* Vull que més aquí t' estigas .
 No !
 CLAR. Escolta .
 LLUIS. No escolto re !
 CLAR. ¿ Llavors , perqué aquí has vingut ?
 LLUIS. ¿ Perqué he vingut ?
 CLAR. Si , ¿ perqué ?
 LLUIS. Puig t' hi empenyas , t' ho diré ;
 més dirt' ho ants hauria volgut .

CLAR. Bè , digas .
 LLUIS. Venia á probar
 si tu á l' Enrich lliurar vols...
 CLAR. ¿ Y aixó m' gosas preguntar ?...
 ¿ Perqué així t' vèns á burlar !...
 LLUIS. Hi ha medi , y 's lliura .
 CLAR. ¿ Un tan sols ?
 LLUIS. Un .
 CLAR. Si dependís de mi
 y fos possible...
 LLUIS. Ja ho es ,
 y dependeix de tu : si .
(una pausa breu y cambiant de tò.)
 LLUIRALO... y lo d' en Martí
 oblidó per sempre mes .
(tornant al mateix tò y ab desconfiansa)
 Mòlt témo que no voldrás
 fér lo que jo te propósia ,
 perqu' ell de llibertat gósia .
 CLAR. Parla y , si puch , no dirás
 que tot l' empenyo no hi pòsia .
 Més si per lliurar-lo , ara
 t' hagués de prométer lo
 que no dech ni puch , repara
 que , com sempre he dit , encara
 sabria dirte que no !
 Mes no , ton cor no vuldrá
 aixó : digas , ¿ qué dech fé' ?
 LLUIS. Menysprearlo !
 CLAR. Ah !... No pót se' !
 Si he promés...
 LLUIS. *(interrump.)* Que morirá
 donchs , jo t' prometo també ! *(fent que se 'n va)*
 CLAR. *(detenintlo)* Lluis !...
 LLUIS. *(anantse 'n)* Adéu !
 CLAR. *(corrent á ell)* No !... Venjatiu !... *(veyent que se 'n va)*
(Lluis se deté en la porta del fondo y tornant á ella li diu molt marcat.)
 LLUIS. Digas , vóls ser méva ?...
 CLAR. *(resolta y ab despit)* No !
 LLUIS. Donchs , be ! *(se va y 's troba de cara ab Martí que l' impedeix lo pas posantse en mitj de la porta del fondo)*

ESCENA XI.

CLARETA, D. LLUIS y MARTÍ.

MARTÍ. D' aquí no surtiu !
 CLAR. Ah !
 LLUIS. ¿ Cóm que no ?
 MARTÍ. No pas viu !
 LLUIS. *(ab menyspreu)* ¿ Vos voléu privar-m' ho ?
 MARTÍ. *(ab enteresa)* Jo !
 CLAR. Martí...
 MARTÍ. Ves !... No vull ningú !
(Claretá entra en son cuarto ab recansa.)

ESCENA XII.

D. LLUIS y MARTÍ.

(Martí tanca la porta del fondo , trau la espasa del secret y fora de sí , diu á D. Lluís.)
 MARTÍ. Si tu á l' Enrich Matas mátas...
 visca Déu !... d' un cop segú ,
 encar aquí queda un Matas
 per ara matarte á tú !
 Defénsa 't , si tens valor !...
 tráu la espasa , si serveix
 com aqueixa per l' honor !

LLUIS La mèva sòls se tenyeix
ab sang més digna!

MARTÍ Traidor (*va a ferirlo d'una
estocada y D. Lluís evita 'l cop subjectantli 'l bras*)

LLUIS (*ab tò de superioritat*) Una ma per subjectarte
me basta, vell imprudent!
Rendeixte! (*l' obliga a càurer ajonollat als seus
peus.*)

ESCENA XIII.

MARTÍ, D. LLUIS y CLARETA.

MARTÍ (*blanch de ràbia*) } Ah!!!
CLAR. (*horrorisada*) }
(*Clareta va al fondo y obra la porta com per cri-
dar socorro; mes, com dominada per altra idea,
torna y 's dirigeix a D. Lluís.*)

LLUIS (*ab orgull y aire de triufo*) No vull matarte,
perque dégas recordarte
que 'm deus la vida que t'ens!
Mès lo teu fill morirà!

CLAR. (*cedint a la esgencia*) Lluís, jo...
LLUIS (*ab menyspreu.*) Ara ja es tart!

ESCENA XIV.

DITS y ENRICH.

(*Enrich apareix de cop per lo fondo ab banda de capitá y
ploma.*)

TOTS (*expresant cada un distint afecte al véurer a Enrich*)
Ah!!!

ENRICH (*apartant d'una empenta a D. Lluís y abressantse
ab son pare que ab molta feyna pòt alsarse de terra*)
A son fill teniu aquí!...

MARTÍ (*plorant de alegria.*) Fill mèu!!

CLAR. Enrich!!

(*Los tres forman un grupo en mitj de la sala; D.
Lluís queda abatut de vergonya: tot aixó deu ser
fet molt viu y animat.*)

ENRICH (*a D. Lluís.*) Traidò!... ¿així
vos héu pogut deshonra!

LLUIS (*confús*) Oh!

MARTÍ y CLARETA Enrich!!

ENRICH Clareta!... Pare!...

LLUIS (*veyentlo ab banda y ploma, ap.*) No hi ha justícia
en lo món!...

¿Las lleys penals perquè hi són!

MARTÍ (*a Enrich, senyalant a D. Lluís*) Guáyta 'l!...

ENRICH (*comprentlo.*) Per ell estich ara!

(*a Clareta y a Martí*) Deixáunos!.. féu m' aqueix plé!

MARTÍ Venjam' y venja t'!

ENRICH (*ab tóta la forsa d' un jurament*) Si!

MARTÍ Pro...

ENRICH (*interrump.*) Ab honra os venjaré jo!

MARTÍ Bè!... Un vell no serveix per ré!

(*Martí se 'n va per la esquerra tramolant acom-
panyat de Clareta que no pòt contenir las llàgrimas*)

ESCENA XV.

D. LLUIS y ENRICH.

ENRICH Don Lluís!...

LLUIS (*altivantse*) Res digas y respècta 'm sèmpre!

ENRICH ¿Jo!... ¿Cóm voléu que aquí mon cor no esclátia
de ràbia contra vos y no os trepitgia!...

LLUIS Oh!...

ENRICH M' héu fèt la més gran de las infàmias!

Vostre orgull inhumá mort me volia,
contra mon pobre pare ab crueltat bárbara
héu aixecat lo bras, voléu ferirlo!...

Don Lluís!... tòt aixó 'm crida venjansa,
y vos la juro eterna! y si atrevida
aqueixa ma no os he tallat encara,
es sòls perque guaytárvosla poguésau
y cubris la vergonya vostra cara!
mès ab tòt, necesito la sang vostra
perqu' ella de la mèva 'l foch apáguia!
Calla eixa bòca!

LLUIS Calláu vos, indigne!
ENRICH calláu, si! pus mon cor es una brasa,
y á son ardor assedejat me sento
de vostra sang y os dich que habéu de dárme!...

LLUIS ¿La mèva sang!... bullint, al cap me munta!...

ENRICH ¿Qui ets tú que així orgullós fins á mi t' alsas?

LLUIS ¿Qui sò dihéu?... sò tant com vos!

ENRICH Mentida!

LLUIS Mentida!...

ENRICH ¿Mentida!... No sò tant; sò més encara;
pus jo conservo pura la mèva honra
y vos pel mitj del llòt l' habéu llensada!

¿Qui sò me demanáu!... sò fill d' un home
que la sang á torrènts donguè á la patria!
que tè en sa vida las virtuts escritas
sens cap borrhò! sens que hi haja cap infàmia!

¿Qui sò voléu saber!... sò, pro ab més gloria,
un capitá com vos ab ploma y banda!

y si eixa banda avuy mon pit adorna,
sang per tenyir-la he fet en las batallas!
si adorna mon capèll ara eixa ploma
per posarl' hi furats m' hi han fèt las balas!

«Aqueix capèll que, ab tòt escarni, 'l vostre
«orgull del cap me lo arrancá, ab gran ràbia,
«mès no acceptant, cobart! mon desafio,
«dant per escusa vostre grau y rassa!

¿Voléu encar que més detalls os donga
de qui sò jo?... Don Lluís, sò l' Enrich Matas,
que tenint ara un grau igual al vostre
satisfacció d' injurias os demana!...

mès sèmpre en sas accions més que vos noble,
no os vol ferir sens que os traygáu la espasa!

LLUIS La vanitat te coga!... més déch dirte,
per més que brillia en lo teu pit la banda
y en ton capèll se glònxia blanca ploma,
que aixecarte fins mi no pòts encara!

ENRICH Mès sò...

LLUIS (*interrump.*) Un villá ab noblesa; y may de sobre
te traurás la vilesa de la casta!

¿Jo acceptá 'l desafio que 'm proposas?...

¿Jo vols que fins á tu jamay m' abáixia?

á ton mesquí nivèll me posaría!...

mereix sòls mon menyspreu la vil canalla!

ENRICH Ira de Déu!.. cobart!... ¿Creyéu lliurarvos
per ventura ara així de ma venjansa?...

Si defensarvos no voléu...! (*trau la espasa*)

LLUIS ¿T' hi empenyas!...

faré que ton desitj se satisfassa;
mès no ab la espasa; honrarte massa fóra!...

probarás lo vil cuyro de la vayna!

ENRICH Oh!...

LLUIS (*trayentse la vayna y amenassantlo ab ella*)
Lo mateix que á escláu que se 'l foeteja,
plena de bláus te vull deixar la cara!

ENRICH Perdònia Déu dels dos al que ho meréixia!
(*va a darli la estocada quant se senti una canonada
del castell de Montjuich que crida als catalants a
la batalla.*)

LLUIS (*retrocedint*) Ah!!!

ENR. (*detenintse*) La patria 'ns demana!.. ara ella os salva!

LLUIS (*a part.*) Me venjaré! (*se 'n va pel fondo*)

ENRICH Corrám en sa defénsa!...

Mès os veurè després de la batalla!
(*se sent altra canonada de Monjuich y cornetas y
caixas en lo campament.*)

ESCENA XVI.

ENRICH, MARTÍ y CLARETA

CLAR. Enrich!... (*veyent que se 'n va*)
MARTÍ Fill!... (*id.*)
ENRICH Adéu siáu!... Montjuich nos crida!..
(*desde la porta del fondo*)

MARTÍ ¿Mès y ell?... (*no veyent a D. Lluís*)
ENRICH (*comprentlo*) Cumpliré! (*desapareix*)
CLAR. (*id.*) ¿Qué ha de...?
MARTÍ (*interrump.*) Ab la patria!
(*se sent lo ramò dels soldats, cornetas, caixas y
música lluny. perdentse per graús.*)

FI DEL ACTE SEGON.

ACTE TERCER.

La mateixa decoració del acte segon. Es á la pasta del sol.

ESCENA I.

MARTÍ y CLARETA.

MARTÍ Si, Clareta, haurá sigut
felis l' écsit de l' acció
y haurá fet Déu que l' Enrich
ne sortís bè y ab honor.

CLAR. Mès si eran mòlts los contraris...

MARTÍ (*interrump.*) ¿Qué l' hi fá que fóssen mòlts?
així de matarne més
haurá tingut ocasió
y d' haber fèt per la patria
un servey de més valor.
Jamay lo número espanta
als valents; per deixar roig
lo camp de sang enemiga,
com més enemichs millor!

CLAR. Mès també hi ha més perill
de quedar ferit ó mort!

MARTÍ No ho tèmias pas de l' Enrich.

CLAR. Déu ho vulla!

MARTÍ M' ho diu lo cor.

ESCENA II.

DITS y PAULA, per la dreta.

CLAR. (*veyent que se 'n va corrent pel fondo a fora*) Paula!...

PAULA (*sens detenirse.*) Sabréu novas certas
ara del combat.

MARTÍ ¿Si?...

CLAR. ¿Cóm?...

MARTÍ (*veyent que no 's deté.*) Paula!...

PAULA (*desde 'l fondo.*) Li diré que muntia;
farém esplicarli tòt.

CLAR. Bè, mès ¿qui es?...

PAULA Si senyora,
muntará tot d' una.

MARTÍ (*ab reny.*) Es mòlt!...

¿qui es, te dihuen!...

PAULA Ja 'l veuréu:
tòts lo coneixéu bè prou. (*desapareix.*)

ESCENA III.

MARTÍ y CLARETA.

MARTÍ ¿Qui será?...

CLAR. (*temènt que ho pensa.*) En Lluís, no ho cregáu.

MARTÍ Oh!... no puch sentir eix nom
sens que tot d' una no 'm fàssa
un salt terrible lo cor
y no se 'm pòsi al instant
mès negre que cap carbò!

CLAR. Perdonáu si, sens voler,
mon llabi oféndrer vos pòt.

MARTÍ Sént ell l' únich catalá
á qui dech guardar rencor,
no 'l nómbrias may mès, Clareta,
que puga sentirho jo!

Si ell ara encar s' atrevís
á tornar aquí!... mès, no!...

CLAR. No hi penséu.

MARTÍ Poguer voldría
borrarlo de món recort!

ESCENA IV.

DITS, PAULA, JOAN y SIMON.

PAULA Aquí 'l teniu: fèuli dir
cóm ha anat: que ho còntia tòt.

JOAN Déu vos quart: vinch per encárrech
de...
(*interrump.*) ¿De mon fill?

MARTÍ Si.

JOAN ¿Y aixó?

MARTÍ ¿Que 'l feriren?

CLAR. No senyora;
qu' encar qu' en lo mitj del foch
se tira sèmpre, las balas
per no tocarlo fan tort:
y bèn fèt; pus fóra llástima
que lo blanch d' ellas ell fós.

Per dirvos que sens recel
estiguéu, m' envia, donchs;
mès ab tòt, qu' ell vindrá prompte.

PAULA Bè!

MARTÍ Gracias.

CLAR. (*a part.*) Respira, cor!

SIMON Pues tales noticias traes,
buena suerte te dé Dios.

PAULA Mès no has contat res encara.

MARTÍ ¿Habéu quedat vencedors?

JOAN No faltaba mès!... ¿nosaltres?...

¿héu sentit dir may que no?...

MARTÍ Fóra la primer vegada.

JOAN Primer que 'm fàssan lo clot!

MARTÍ ¿Ha estat victoria?...

JOAN (*ab energia.*) Com sèmpre!

MARTÍ (*ab satisfacció.*) Així ho esperaba jo!

JOAN (*ab orgull.*) Catalans y ser vensuts,
no será may.

MARTÍ (*apretantli la ma.*) T'ens rahò!

CLAR. Que la guerra 'ls cors alháguia!...

JOAN Si senyora, y no pas poch.

MARTÍ Y bè, explica la victoria.

PAULA (*ab impaciencia.*) Aixó es, conta.

JOAN Escoltáu, donchs.

A la tercer canonada
d' avis que donguè lo fort
de Montjuich, ja tinguerem

rodejat tot lo turó del Tibidabo, y tot d' una, munt á munt, sens fer soroll, la vant-guardia; en duas alas desplegantnos naltres tots; duént al mitj l' artilleria; reta-guardia l' escuadró. Ells, al véuernos, la lluyta presentaren tot de colp; més naltres, sens esquivarlos, y entretenintlos un poch, cambiántloshi quatre tiros, per engrescarlos millor, poguèrem d' eixa manera péndrer bè las posicions. Eram naltres dos mil hòmens no més; ells... no ho sè cuants; mòlts! no obstant, soná la senyal d' embestir!... —;apa aquí, noys— diguerem tots á la una; y l' mateix que gòssos folls, nos tiràrem damunt d' ells, fèntne un terrible destrós! Entrá la caballeria, arremolinant ho tot; al redera la metralla que tronant llénsa l' canó; y com en mitj d' un remat d' espantadissos moltòns, aquet vull y aquet no vull, tot anaba á sang y á foch; quiscú per sí procurantne contá á dotzenas los morts! En derrota s' declararen, fugint, sens saber ahónt, y á brida batuda, alsantne espessos núvols de pols! més nosaltres, perseguirlos y sens dar al bras repós, anábam deixant en rera á los que quéyan, revolts entre ls rius de sang que féyan de nostras armas los colps! y que á cada colp d' espasa saltaba un bras, cama ó coll, anant á parar més lluny que la pedra del mandró! de més d' un jo ja puch dirvos que, tenint lo cap al sól, va anar correghent mitja hora muntat á caball lo cos! Fèu mòlt forta la batalla; més lo esclafeig també ho fèu! munt avall la sang correntne, va quedar lo plá fet gorg! Lo qu' es jo, que los mataba, puch dirvos, de dos en dos; á fins que més no puguí; y si tòts han fet com jo, Felip V que vaja á Fransa á buscar nous batallons, que com més ne portará ne farém feyna millor; pus los que tenia aquí avuy los hi habém morts tòts!

PAULA
MARTÍ (ab entussiasme.) Qué bè s' explica!
(com no creyèntlo del tot y tocantlo de la espatlla)

Bè, home!...
(donantli una petita palmada en lo pit.)

SIMON Al menys aquí hi ha afició!
Valiente eres; como tal,
cumpliste tu obligacion:

darte podrán el renombre de buen soldado; mas yo ante todo te diré que has de tener corazon para llorar, si es preciso, desgracias cual las de hoy, por mas que á derramar sangre obligue justa razon.

JOAN ¿A los enemichs voléu que plória després de morts?
SIMON Los anemigos son hombres.
JOAN Son enemichs!

SIMON Pero son hombres y nuestros hermanos.
JOAN Jamay!

SIMON Siempre!

JOAN No!

SIMON Si!

JOAN No!

SIMON Los enemichs son no més enemichs! y així, tan sols tindrán de mon fosèll balas, que son llágrimas de plòm!

SIMON Di ¿qué tienes aquí?... nada?... (tocantli l' cor.)
JOAN Hi tinch cor, igual que vos; més no l' tinch moll per plorar, per fér córrer sang á dòll!

SIMON Como tu fuí yo soldado y cumplí mi obligacion; pero cuando fué preciso, como hombre cumplí yo. Al descargar el fusil, al impulso del valor, cuántas veces en mi pecho sentí una secreta voz que me decía, —no seas de existencias destructor!... — Si diz sangre la ordenanza, la ley de Dios diz perdón! la ley de Dios y del mundo mira en contradicción hoy; sé humano, ó bien asesino, escoge una de las dos...

JOAN antes que el soldado, el hombre!
PAULA primero que el hombre, Dios!
CLAR. Bah, aixó son còntes de vèlla.
Cert.

CLAR. Aixó es parlá' ab rahó: salvá ell mon pare, al cel sia, y eran contraris.

MARTÍ (fènt per acabar la discussió.) Bè, prou.

CLAR. Lo soldat déu cumplir sempre son deber, res més, Simon; no vulláu que tant discórria qui en son cas no déu ni pót.

JOAN ¿Sabéu á qui no vegèrem durant lo combat, en lloch?
¿A qui?

CLAR. Al capitá D. Lluís.

JOAN ¿Qué dius, ara? (ab sobre-salt.)

CLAR. L' haurán mort!...

PAULA Lo més segur.

JOAN No pót ser.

SIMON ¿Que no?...

JOAN En la batalla, no;

CLAR. pus no hi prenguè part.

JOAN ¿Es cert?...

CLAR. Al menys, així ho diu tothom;

JOAN y jo os puch jurar...

MARTÍ (interrump.) Ni ho júrias,

ni ho tòrnias á dir en lloch;

pus una sola paraula.

JOAN d' eixas costarte l' cap pót!
No cregáu que n' párlia més:
mès ja he complert ma missió,
y ara, ab lo vostre permis,
me n' tornarè.

MARTÍ Digas, donchs,
á mon fill que tánt desitjo véurerlo!

CLAR. Si!...
JOAN Está bè. (se n va.)
PAULA Aixó

de D. Lluís jo vull saberho: (estirant á Simon del bras cap al fondo) veniu; sabréu si l' han mort.

ESCENA V.

MARTÍ y CLARETA.

MARTÍ Qu' en lo combat no l' vegèren,
ha dit...

CLAR. Oh!... tèmo, Martí,
que cuan surtiren d' aquí
lo desafío tinguèren.

MARTÍ ¿Mès, còm?...

CLAR. Si!... y que l' Enrich...

MARTÍ (interrump.) Calla.

que prou pesar té mon cor!...
Si es cert que mon fill l' ha mort
ants d' anar á la batalla...
mès, Claretá, no pót ser;
la patria es sempre ants que tot,
pórta all mon nom y no pót
mancar així á son deber.
Jo, com ell, tenint dalé
de rentá ab sang los agravis,
vènjam' y vènjat'! mos labis
li diguèren...

CLAR. Prou que ho sè!...

MARTÍ Mès jamay l' horrible crit
de justa venjansa déu
aufegar la santa veu
de l' honra dins de lo pit!
No!... á D. Lluís, ton cósí,
no l' haurá ferit la espasa
de mon fill, cuan d' eixa casa
per aná al combat surti!

CLAR. Ay!... lo dupta cruel mon cor
comprimeix, encar que sè
qu' es generós y que té
l' Enrich vostra sang y honor;
mès venjars' ell va jurar
d' en Lluís, al surtir d' aquí!...

MARTÍ Mes...

CLAR. (interrump.) Si l' ha mort, m' es cósí!...

no me privéu de plorar!...

Y si mon plor vos ofén,
perdonáume, si es possible!

MARTÍ Qui es per los insults sensible, (conmogut.)

los dols agéns també sent!
Plóra, si es mort; puig los llassos
vos juntan del parentiu,
y de llágrimas un riu

póts derramar en mos brassos!

CLAR. Oh!... (plorant.)

MARTÍ Si!... y plorarém tots dos!...

mès ¿perqu' encar eix fatich?

ESCENA VI.

DITS y ENRICH.

ENRICH Pare!...

CLAR. Ah!...

MARTÍ Fill!...

ENRICH Claretá!...

CLAR. Enrich!...

MARTÍ Digas; ¿vèns?...

ENRICH (ab orgull.) Digne de vos!

MARTÍ ¿Ja es cert?...

ENRICH ¿Que ma espasa ho diga,

qu' encar de sang n' es vermella!

MARTÍ Mès, ja pót honrarse ab ella?...

¿Es sang de rassa enemiga?

ENRICH En tant d' ella la enrogí,

que ja l' llum del jorn no véu

qui un colp la vegé prop sèu,

ó prop son brunzit sentí!

Y tots naltres, bráus lluytant,

sèmpre alta hém dut la bandera;

l' enemich morint y enrera,

naltres ferint, sèmpre avant!

sent avuy tal nostre ardor

que han lluytat prompte sens ganas,

de las barras catalanas

la bandera fèntlos por!

y á tropèll córrechs avall

com aucells qu' esbolategan

y que cáhuen y s' doblegan

allunyats per l' espantall,

així ls hém vist; y en ecés

mullant sèmpre ab sang la terra,

al alsars' lo crit de guerra,

—via fora l' rey francés!—

y clá os dihuen si he seguit

sèmpre bráu vostre consell

la ploma de mon capèll

y la banda de mon pit!

Mès ¿perqué no m' escoltáu

ab lo plaher d' altrás voltas?...

Claretá... ¿tampoch m' escoltas?

Pare!...

MARTÍ Enrich!...

ENRICH (als dos.) ¿Perqué ploráu?...

CLAR. Enrich!...

MARTÍ ¿Perqué conmogut

está mon cor no sabs?... es

perque, ó bè no m' has entés,

ó entènderme no has volgut!

T' he preguntat al entrar

si venias digne ó no!

ENRICH Digne de vos, he dit jo,

y os ho torno á dir encar!

MARTÍ ¿Mès la sang de que has tenyt

la espasa, es sols enemiga?

aixó vull que mon fill diga,

qu' encar res d' aixó m' ha dit!

(veyèntlo sorprès y callat.)

Qu' es de D. Lluís?... la vritat!

CLAR. ¿L' has mort?...

ENRICH ¿Que s' fèn d' ell no ho sè:

ni ants ni després se l' vegé,

ni en tot lo espay del combat.

Mès no oblidó, per aixó,

que un conte tenim pendènt!

MARTÍ ¿Y no es en lo campamènt?...

CLAR. ¿No hi es?...

ENRICH ¿Que jo ho sávia, no.

MARTÍ Dònam' la ma! Oh!... t tremèla! (duptant d' ell)

ENRICH ¿Perqué m' ha de tremolá',

cuán en las lluytas está

tan forta com ella sola!

¿Creyéu que jo, per ventura,

fujo d' ell per no trobarlo?...

juro que sabré buscarlo

per donarli sepultura!
 CLAR. No, Enrich!...
 MARTÍ Massa ho crech!... puig es
 mon temor que ho feres ja
 y que ara m' ho vòls callá'
 per poguer dir m' ho després!
 Mès si lo canò al sentir
 que os eridaba á lo combat,
 ants qu' en la patria, has pensat
 en tu, mal fèt te déch dir!
 pus l' honor que s' ha pogut
 obtíndrer ab mòlts afany,
 á fins després de mòlts anys,
 pòt pérdrers' en un minut!
 Digasme, donchs...
 ENRICH (*interrump.*) Ja os diguí
 que no l' he vist, ni sè hont es,
 des que ab ell d' aquí mateix
 per la lluyra vaig surtí!

ESCENA VII.
 DITS y ANDREU.

ANDR. Del general porto aqueix
 plech per donarvos.
 ENRICH ¿A mi?...
 ANDR. M' han dit que 'l portás aquí. (*donantli.*)
 MARTÍ ¿Qu' es aixó? (*ab temor.*)
 ENRICH No ho sé.
 MARTÍ Llegeix!
 (*se 'n va Andreu á una senya de l' Enrich.*)

ESCENA VIII.
 MARTÍ, CLARETA y ENRICH.

ENRICH (*obra lo plech llegeix y exclama.*) Ah!...
 MARTÍ ¿Qué passa?... (*sobre-saltat.*)
 CLAR. ¿Qué hi ha?... (*id.*)
 MARTÍ (*ab insistencia.*) Digas! (*veyent
 que calla y tement que l' enganya.*)
 Vull véurer lo que has llegit!
 ENRICH Pare, en eix plech está escrit
 que á las filas enemigas
 avuy D. Lluís s' ha passat!
 CLAR. ¿Cóm!... Ah!...
 MARTÍ ¿Qué dius!...
 ENRICH (*mostrant lo plech.*) Aixó diu!
 CLAR. Mare mèva!...
 MARTÍ (*duplant' ho.*) Deix!
 ENRICH (*donantli' l' plech.*) Llegíu!
 MARTÍ Si!... Y presoner l' han portat!... (*habentlo llegit*)
 CLAR. ¿Presoner!...
 ENRICH Presoner!...
 MARTÍ Si!...
 Y 't nómbren son capitá
 de guardia!... Pareix qu' está
 per Dèu disposat així!...
 CLAR. ¿A mort lo condemnarán?...
 ENRICH Evitar' ho... es impossible!
 CLAR. Mès tu...
 ENRICH (*interrump.*) Jo!... si fòs possible...
 MARTÍ Dèu castiga y no diu quan! (*ab tò sentenciós.*)
 Claretá... res s' hi pòt fèr! (*veyéntla que plora.*)
 CLAR. Dèu etern!...
 MARTÍ Sa trista sort
 plora!...
 CLAR. Martí!... (*com implorant son apoyo.*)
 MARTÍ (*ab tristesa.*) Cònta 'l mort!
 ENRICH Pare!... (*ab noble arranch.*)

MARTÍ (*interrump. y ab resolució.*) Cupleix ton deber!
 (*se 'n va mòlt pensatiu per la esquerra.*)

ESCENA IX.

CLARETA y ENRICH.

CLAR. Enrich!...
 ENRICH No puch, Claretá,
 estarm' aquí mès temps;
 ma obligació sagrada
 ma crida al campament!
 CLAR. Sèmpre aqueixas paraulas!...
 sèmpre 'l deber sagrat!...
 malhaja l' hom' que imposa
 debers tan iuhumans!
 ¿Es dir que així ara 'm deixas,
 plé de pesar mon cor!...
 ENRICH ¿Y donchs, cóm ho déch ferho?...
 si 'l mèu no bat de goig!
 CLAR. ¿Es dir que vas tot d' una
 eix' òrdre ara á cumplir?...
 ENRICH ¿Comètrer déch jo ara
 de rebeldia 'l crim?...
 CLAR. No, Enrich, no aixó 't demano:
 mès digam' per pietat,
 damunt d' en Lluís deploras
 desgracia tal, ó 't pláu?
 Si, com no 't crech, tu fòsses
 d' un cor tan baix!... segur,
 màlehiria l' hora
 d' haberte conegut!
 Mès no, Enrich mèu; ets noble
 de cor; y, encar que ofés,
 á qui t' ofén perdonas,
 cuan en desgracia 'l véus.
 Digam', ¿per ell, puch créurer,
 farás tot lo que pòts?...
 ENRICH ¿Qué vòls que per tu fassa,
 que puga ferho jo?
 Tot cuant de mi depénga
 en tos llabis está:
 si no se 'n ressènt l' honra,
 demana sens duptar.
 ¿Negarte qué podria
 qui t' ha donat lo cor
 y l' ànima tè esclava,
 ficada en ton recort?
 ¿Qué hè de poder negarte,
 si sols per tu respir'?...
 si sò tot tèu!... si t' aymo
 com sabs y com no 's diu!
 CLAR. Enrich!... per jo estimarte
 com mès no pòt ningú,
 pénsa qu' en Lluís se troba
 traidò' y presonè' avuy!
 Pénsa que sols los gelos
 duguèrenlo á eix estrèm;
 que no per altra cosa
 per ell fòres tu prés!
 Recordá també y pénsa
 que al créuret' qu' era d' ell
 mon cor amant, m' omplires
 d' insults, dántme torment!
 Qu' en lloch de menysprearte
 jo, de la ofensa al foch,
 sols, procurant calmarte,
 plorant, t' obrí mon cor!
 Si tot aixó recordas,
 Enrich, y ho pensas bè,
 perdonarás ofensas,
 volent generós ser.

Y pus que tant m' estimas
 y tant te vull jo així,
 me respondrás, tot d' una,
 no tèmias per en Lluís!
 ENRICH ¿Qué dius?... (*sorprès.*)
 CLAR. Lliura' l'!...
 ENRICH Claretá,
 ma generositat
 tan gran es com ma honra;
 mès no impossibles fa!
 Ell pérdrerme volia,
 just fòra mon rencor;
 no obstant, de sa desgracia
 te juro que 'm condolch!
 Desitjo que no cáyga
 lo cástich damunt d' ell,
 desitjo que 'l perdònian,
 que ni un sòl gráu li prengan,
 y mès, si pòt ser, vull;
 mès jo lliurá' l' Claretá,
 no sòls no déch, no puch!
 (*una petita pausa y conmogut veyéntla plorar.*)
 Mentras baix mon cuidado
 confiat estiga en Lluís,
 ¿vòls que, si ell os desitja,
 lo tráctia com amich?
 ¿Vòls que jo, pensant sempre
 en qu' es un cosí tèu,
 suavisia en lo possible
 lo amarg de son torment,
 passant horas entèras
 á son costat' si ell vól,
 vetllantlo mentras dormia
 sens esquivarli 'l són,
 y sèmpre que 's despèrtia,
 en mi un consol trobant,
 pregant ab ell, si prega,
 si plora, ab ell plorant?
 ¿Qué vòls que per tu fassa
 que puga ferho jo?
 parla, mentras no sia
 mancar á mon honor.
 CLAR. Enrich!...
 ENRICH ¿Qué déch fèr? digas.
 CLAR. Donarli llibertat!...
 Dèixa' l' que fugir puga!
 ENRICH Claretá!
 CLAR. L matarán!
 La sang de nostres ávis
 tením en Lluís y jo!...
 Per Dèu!... deixlo que fúja!
 ENRICH No puch!... ¿Perqué tant vòls?
 ¿No véus que jo, d' eix modo,
 també fòra traidor,
 y que fugir deuria
 també, ó sufrir la mort?
 ¿No véus que de ma patria
 per sèmpre desterrat
 y deshonorat seria?...
 CLAR. Oh!... Enrich!...
 ENRICH (*interrump.*) Jamay!

ESCENA X.
 DITS y MARTÍ.

(*surt mòlt pensatiu y al sentir la redera paraula
 del' Enrich, posantse en mitj dels dos, diu en tò
 d' admiració.*)
 MARTÍ ¿Jamay!...
 ENRICH y CLARETA Ah!...)

MARTÍ Escòlta bè!... estám sòls!... ni una paraula
 escapar dèixias de lo que 't diré,
 y d' ellas lo valor medita y pèsa!...
 Escòlta tu també! (*á Claretá.*)
 Un jorn un home honrat y de sang noble
 á un altre home, no noble, si bè honrat,
 al tindrre que deixar eix món per sèmpre
 un tresor li confiá!
 Lo noble 's deya Albert; (*á Clar.*) era ton pare!...
 (*á Enr.*) l' altre Matas; lo tèu! (*á Clar.*) tu 'l tresor ets!...
 (*mirant á l' Enr.*) l' espill que pura retratar déu l' honra
 dels Matas y 'ls Alberts!
 Si per eixa confiansa arriba á cáurer
 lo entel mès xich damunt d' aqueix espill,
 podrán dir los Alberts, mentra haja un Matas,
 —Matas, respón per mí!—
 Digas, ¿respóndrer puch, si avuy m' obligan
 compta á rendir de ma jurada fé?...
 Avuy un dels Alberts... per culpa tèva,
 la vida y l' honra pòrt!
 Per eix tresor que respectar debías
 y tèu te 'l feres, fòu D. Lluís traidor!...
 ¿No sènt encar de sa fatal desgracia
 remordimènt ton cor?
 (*Claretá plora, Enrich está conmogut; moment de pausa.*)
 Escòlta, Enrich; ants que soldats, som hòmens;
 cristians som y fills d' un Pare etern;
 un cor tením, y 'ns guia en llurs impulsos
 un' ànima que sènt!
 Cuan l' amor propi y lo deber en lluyta
 contrarias direccions dónan al cor,
 á l' ànima hém d' atèndrer!... ¿no 't diu ella
 allunya ròt rencor?...
 Pénsa que Dèu 'ns guayta!... sòls als nobles
 sentiments dona entrada en lo tèu pit!...
 ENRICH Pare!...
 MARTÍ Lliura á D. Lluís, encar que degas
 ploma y banda oferir!
 Jo, lo mateix que tu, tan vil veyéntlo,
 per terra guaytaría anar sa sang;
 mès son color la cara 'ns tenyiria
 com infamant senyal!
 Y fòrem deshonorats davant los hòmens!...
 y fòrem criminals devant de Dèu!
 La vida sèva, avuy... es nostra honra!...
 sa honra es nostra lley!
 Lliura' l'!
 ENRICH Si!
 CLAR. Ah!...
 ENRICH Faré tòt cuant fèr puga:
 oferiré per ell ma espasa y gráus,
 renunciaré á mas glorias de campanya,
 daré ma llibertat!
 Mès ¿y si en va sòn tótas mas ofertas?...
 llavors... morir deurá!...
 MARTÍ Jamay!... Enrich!...
 lliura' l', mès que fèr degas lo que un pare
 no pòt arribá' á dir!
 ENRICH ¿Voléu que jo!...
 MARTÍ Déus fèrho!... que honrat mórias
 mès val, que no que viscas deshonorat!
 CLAR. No!...
 ENRICH Pare!... si!...
 CLAR. Enrich!...
 MARTÍ Fill!...
 ENRICH Ho juro!
 MARTÍ Còrra!...
 que 'l tèmps te pòt mancar!
 (*Enrich se 'n va corrent, Claretá cau plorant en
 brassos de Martí.*)

ESCENA XI.

MARTÍ y CLARETA.

CLAR. Martí!...

MARTÍ Clareta!... sòls en Dèu confia...
y prèga perque 'l lliuria, sens perill
de pérdrers 'ell!...

CLAR. (*entrant en son quarto.*) Verge del cel!... ampàrans!...

MARTÍ (*entrant en lo seu*) Dèu mèu!... si 's pert mon fill!...

ESCENA XII.

PAULA (*per lo fondo, corrent.*)

(*veient a Martí que acaba d' entrar en son quarto y dirigintshi tota atolondrada.*)
Martí, D. Lluís no es pas mort!...
mès es presoner y... (*coneguent que no està per ella.*) Vaja!...
ha sabut ja la noticia,
sens haber surtit de casa:
—qui més corra menys camina—
diu lo vobable.

ESCENA XIII.

PAULA y JOAN.

JOAN (*desde la porta del fondo.*) Hola, Paula.

PAULA ¿Qué vòls?

JOAN Res... ¿lo capitá?...

PAULA Si, jo 'l tinch a la butxaca.

JOAN Ja se que no; mès... venia...

PAULA ¿Que no l' has vist?...

JOAN ¿Abònt?...

PAULA Tanasa!...
dèus tindre 'ls ulls al clatèll!...
si ara de surtir acaba
d' aquí.

JOAN Donchs, no l' he trobat.
Bé... me 'n torno... (*ab recansa.*)

PAULA Escolta.

JOAN (*corrent a ella.*) Vaja,
¿qué?...

PAULA ¿Qué li vòls?...

JOAN ¿Qué li vull?...

PAULA ja t' ho diria... mès...
Parla!

JOAN Com que 'm tèn's dit que no 't diga
cap mès bonica paraula...

PAULA Bé, ¿vòls dirho, ó no? acabém!

JOAN Vamos, veig qu' estàs trempada.

PAULA Jo 'l que veig qu' èts mès pesat
que 'l ferro!

JOAN ¿Véus? ja t' enfadas.

PAULA ¿Qui ab tu no pert la paciència?

JOAN És menester tindre calma:
jo també he perdut ab tu...

PAULA ¿Qué has perdut?

JOAN Lo cor... y l' ànima!
Si!... y no vinch pel capitá,
qu' he vingut per dirte, Paula,
pus lo cor he perdut, si
tu l' has trobat y si 'l guardas.

PAULA ¿Si guardo ton cor?... no, noy;
que si ell es com es ta cara,
dèu esse mòlt arrugat;
y si hont es saber te manca,
si era blanch búscalo negre;
y si li pòsas troballa,

lo qu' es jo ni 'l buscaré
ni 'n dònc per ell una malla.

JOAN ¿Ja hi tornám?... com mès jo 't vull...

PAULA ¿Que vòls ferhi?... menys m' agradas.

JOAN Tan ditxosa que ab mí fóras!...

PAULA Jo crech que mòlt desditxada!

JOAN Si ab tu fóra aqueixa vida...

PAULA Ja ho sè, una vida de gana!

JOAN Un paradís de delicias!

PAULA Si, Joan, una vall de llágrimas!

JOAN Miráu que 's prou d' eixa noya!

PAULA Miráu que 's prou de tu y massa!

JOAN Vaja, 't daré lo que vullas,
si 't deixas fè 'un' abressada. (*va a ferli.*)

PAULA Fuig d' aquí! (*apartantse.*)

JOAN (*acostantshi altra volta.*) ¿Perqué?...

PAULA (*formalisantse.*) Perque
te daré una bofetada!

JOAN No sè com èts tan esquerpa!

PAULA Com èts tu tan papanatas!

JOAN Tèns per mí lo pit de roca!

PAULA Y tu de paper d' estrassa!

JOAN Lo que pòts dir es que jo
lo tinch de mòlt millor pasta:
qu' es tan diferent del teu...
Cuan te veig!... cuan te veig, Paula,
pareix que dins de mon pit
hi ha... no ho sè qué m' hi passa;
pus glateix com si sentís
que tocássen generala
y la diana y la retreta
las cornetas y las caixas,
y que tot lo regimènt
descargás de colp las armas!

PAULA Y que si encar no dius mès
es perque no 't don' la gana.
Com se mèn't en eixa terra!

JOAN Si èts tan maca y tan remaca!...

PAULA Oh, tèmps ha que ho sè; ja 'm ve
de mos ávis lo ser maca:
si no sabs dir altra cosa...

JOAN Estimam', d' una vegada.

PAULA Germá, vès a un' altra porta,
qu' en eixa no pas per ara.

JOAN No ho entèch; com mès me nègas
ton amor, mòltas mès ganas
tinch de parlar ab tu; y jamay
hauria eregut, malhaja!
que de casarnos un jorn
per tu 's perdès!

PAULA Cóm!... t' enganyas;
si es per tu que 's perderá.

JOAN ¿Per mí?...

PAULA Si; com no m' agradas...

JOAN Ara vull créurer que ho dius
per riure!

PAULA ¿Y tu formal parlas?

JOAN ¿Jo?... ¿no ho dich?... si èts... Vaja, digás:
si t' aymo mòlt y ab constancia;
si te dich, déu cops al jorn,
—rateta mèva, estimada;—
si te dono d' eix meu cor
las llágrimas y riallas;
si vull sòls per tota llum
de tos ulls las puras flamas;
ton halé per respirar;
per tòta ordre ta paraula;
ton sentir per mon sentir,
y ta ànima per ma ànima...
¿allavors, per ton espós
no 'm voldrás, Pauleta, encara?...
¿No 'm voldrás?... ¿qué dius?...

PAULA ¿Qué dich?...
perdí la veur d' un colp d' aire!
(*se 'n va per la dreita deixantlo parat.*)

ESCENA XIV.

JOAN.

Pareix mentida que a un home
com jo, una ximple criada
burlia d' aqueixa manera!...
que, ferintme d' estocada,
me plánti així de sorpresa!...
a un defensor de la patria!...
a un valènt!... a un invencible!
a tòt un Joan Crostana!...
Oh!... ja no pòso may mès
los peus en aqueixa casa!
(*se 'n va de colp y 's troba en la porta del fondo
de caras ab Simon y Andreu que venen precipita-
damènt.*)

ESCENA XV.

JOAN, SIMON y ANDREU.

ANDR. Joan!...

JOAN Andreu!... (*anantse 'n de colp.*) Res!

SIMON (*dirigintse a Joan per detenirlo.*) ¿Que a Martí
habéis vos ya?...

ANDR. (*cridentlo.*) Joan!...

ESCENA XVI.

SIMON, ANDREU y MARTÍ.

MARTÍ ¿Qué passa?...

SIMON No se... (*indicant que Andreu ho dirá.*)

ANDR. Martí!...

MARTÍ ¿Qué!...

ANDR. Al moment,
veniu ab mí!... (*dirigintse a fora.*)

MARTÍ ¿Qué hi ha?... Parla!...

ANDR. Corréu, si 'l voléu salvar,
no perdáu temps!... la desgracia
mès grossa caurá damunt
de vostre fill!...

MARTÍ Cóm!...

ANDR. Acaba
de fer... lo que no 's pót créurer!...
ha faltat a la ordenansa!...
s' ha fèt traïdor!... es perdut!...
lo matarán!...

MARTÍ Verge Santa!...

ANDR. Corréu!... veniu!...

SIMON Dios de Dios!...

MARTÍ Simon!... (*vol seguir a Andreu y, afectat per la
noticia, cau sentat en un silló.*)

ANDR. Corréu, que 'l temps manca! (*se 'n va
corrent.*)

ESCENA XVII.

MARTÍ, SIMON y CLARETA.

SIMON ¿Vos!... (*al véurer a Clareta.*)

CLAR. Simon!... Martí!... (*veientlos demudats.*)

MARTÍ Clareta!...

CLAR. l' hem perdut!...

MARTÍ Ah!...

CLAR. (*en un arranch de son cor.*) Vull se sálvia!...
(*s' alsa y torna caurer sentat.*)

MARTÍ Simon!... Clareta!... corréu!...
jo no puch!... fèu que no 'l mátian!...

CLAR. Martí!...

MARTÍ Es l' Enrich!... es mon fill!...

SIMON Oh!... (*dirigintse a fora tot desatinal.*)

CLAR. Simon!... acompányame
a los pèus del general!...

SIMON Señora!...

MARTÍ Si!...

ESCENA XVIII.

DITS y ENRICH.

CLAR. y SIMON Ah!... (*trobantse ab ell al pasar la porta.*)

MARTÍ Fill mèu!... (*aiçcantse tòt tremolant.*)

ENRICH (*tirantse a sos brassos.*) Pare!...

CLAR. Enrich!... (*quèdan los tres en un grupo.*)

ENRICH (*a Clareta després d' un curt instant.*)
A Dèu!... Pare!... A Dèu siáu!...

MARTÍ Cóm!... digas!...

ENRICH ¿Hònt vòls anar?... ¿Qué has fèt?...

MARTÍ Pare!... Clareta!...

ENRICH l' he lliurat; mès a prèu de ma desgracia!

MARTÍ ¿Qué ha estat!...

CLAR. Enrich!...

ENRICH Al entrar jo en la tèn'da
del general, ja declarat estaba
D. Lluís traidò' y firmada sa sentència!
En va li he suplicat ab mòlta instancia
que no 'l matás, sisquier per l' honra eterna
de sa familia!... que 'l posás a proba,
per espiar son crim, en lluytas fèras,
hont mória honrat al menys!... ma banda y ploma
y tots mos gráus li he ofert!... fins la sang mèva
li he dit que, generós, jo per ell daba!...
han sigut vanas tòtas mas ofertas!

MARTÍ ¿Y donchs?...

ENRICH Vegènt llavors ja l' impossible
y sént precis lliurar-lo, de la tèn'da
corrent surto, a D. Lluís llibertat dono
y vinch aquí ara a despedim' per sèmpre?

CLAR. y SIMON Ah!...
MARTÍ Victima ignocènt!... vina a mos brassos!...
desahògat' en ells!... que caigan dèixa
tas llágrimas a dòll, puras de culpa,
com las que de ton pare 'ls ulls anègan!

ENRICH Pare!...

MARTÍ Fill del mèu cor!... A terra estranya
pus la fatal desgracia avuy te llènsa,
vindré també!... sens tu, no trobaria
consól lo pobre vell en eixa terra!

ENRICH ¿Vos!... Oh!... Clareta!... (*veientla que plora.*)

CLAR. Enrich!... en ta companya
també 'm tindrás!...

ENRICH ¿Tú!... oh, no!

CLAR. Es en va m' ho nèguias;
t' ho dich y cumplirè!... sèmpre ab tu junta,
ditxós ó desditxat!
(*Simon, que haurá estat en un recò del fondo plo-
rant, se dirigeix a Enrich ab los brassos aubert's
per despedirlo ab una abressada.*)

ENRICH Simon!...

MARTÍ No pérdias
un instant mès, fill mèu!... no te detingas!...

ENRICH Pare!...

MARTÍ Corrent!... que aquí la mort t' espera!

ENRICH Ah!... per la reder' volta, donchs, donáume
lo vostre abrás!

MARTÍ (*abressantlo.*) Fill, si!
(*Clareta y Simon tornan abressarlo y aviat diu
ab tòt lo sentiment del seu cor.*)

ENRICH (*a tòts.*) A Dèu siáu, per sèmpre!
(*se senten passos d' algú que ve precipitadamènt.*)

TOTS Ah!!!
 CLAR. Són aquí!...
 MARTÍ Si!... vénen á buscarte!...
 (tornantlo abressar.)
 de mos brassos, fill meu, no te despréngas!...
 CLAR. Enrich!...
 ENRICH Oh!... (rolent surtir.)
 MARTÍ 'T matarán!...
 ENRICH Deixáu que 'm mátian!
 MARTÍ (abrassantlo fort ab tot lo amor de pare.)
 No te n' arrancarán, si ants no me 'ls tréncan!

ESCENA XIX.

DITS y D. LLUIS (de soldat.)

TOTS Ah!!!...
 MARTÍ ¿ Vos aquí!...
 LLUIS Escoltáu, y deixáu tingan
 vostres affigits cors grata sorpresa.
 ENRICH ¿ Cóm!...
 MARTÍ ¿ Qué dihéu!...
 LLUIS Si: cegat per la venjansa,
 me passí á Felip V, presoné 'm fèran,
 prompte la mort debia ser mon cástich...
 (senyalant á l' Enrich.)
 éll, esposant sa vida, lliure 'm deixa.
 Comprené jo llavors ma vil conducta
 y cuánt en vostres cors hi ha de noblesa,
 en lloch de fúger, he conduit mos passos
 del general tòt d' una en vers la tènca.
 Oh!!!...
 TOTS Seguíu!...
 MARTÍ Li he contat ma culpa tòta
 y 'ls motius de trobarm' en sa presència,
 sòls llágrimas tenint per demanarli
 per mi justícia y per l' Enrich clemencia,
 porque tòt lo rigor de la ordenansa

ENRICH caigués tan sòls damunt la vida mèva.
 LLUIS ¿ Y ell?...
 MARTÍ Oh, ell...
 LLUIS Acabáu!...
 De ma gran falta
 veyèntm' arrepentit, per tòta pena
 sòls los gráus prénme, deixm' encar la espasa,
 á Enrich perdona y ma sentència esquèixa.
 ENRICH Cuánta pietat!...
 CLAR. Gran Dèu!...
 MARTÍ Puig bondadosa
 es per naltres avuy la Providència,
 d' aquí en avant, al menys, ni sisquier sombra
 nostre pit guárdia de passada ofensa.
 LLUIS Lluny de mi lo rencor!... Ma honra perduda
 y 'ls perduts gráus recobraré en la guerra
 ó en ella moriré!... Claretá, estíma!...
 MARTÍ D. Lluís!...
 LLUIS L' Enrich mereixedor es d' ella!
 CLARETA y ENRICH Ah!...
 LLUIS Si, juntáuvos y síau ditxòsos.
 ENRICH Amistat... (allargantli la ma.)
 LLUIS De germá! (prenèntli.)
 MARTÍ (id. á Lluís.) Amistat eterna!
 CLAR. (id.) Lluís!...
 SIMON Muy bien!
 CLAR. Martí... ¿ sòm de vos digna?
 MARTÍ Noble èts de sang; (senyalant á Enrich.) noble
 ell de cor, Claretá:
 dignes fills mèus y digne l' un de l' altre,
 juntáu, benehintvos Dèu, LAS DUAS NÓBLESAS.

FI DEL DRAMA.

NOTA.—Los versos senyalats en eixa forma " se suprimeixen en la representació.

Habiendo examinado este drama, no hallo inconveniente en que su representación se autorice.—Madrid, noviembre 1867.—El Censor de Teatros, Narciso Serra.

COSAS DEL DIA

COMEDIA BILINGÜE EN TRES ACTOS, ORIGINAL Y EN VERSO;

representada por primera vez, con éxito extraordinario, en el Teatro del Odeón de Barcelona, á beneficio del primer galán joven de la compañía D. Hermenegildo Goula, en la noche del 20 de febrero de 1868.

Á D. TEODORO BARÓ.

Compañero de estudio, amigo de siempre; valga esta comedia lo que valga, recibela como una pequeña prueba del buen afecto que sabes te profesa

El Autor.

REPARTO.

Personas.	Actores.	Personas.	Actores.
D. ^a CONCHA.	D. ^a Ildefonsa Gomez.	MARIANO.	D. Hermenegildo Goula.
ISABEL.	D. ^a Liberata Molas.	CONRADO.	D. José Jener.
D. DOMINGO.	D. Andrés Cazurro.	D. TOMAS.	D. Juan Beltrán.

La acción se supone en Barcelona y en la época actual.

ACTO PRIMERO.

ESCENA II.

D.ª CONCHA, luego ISABEL.

Una sala decentemente amueblada: la puerta de entrada al fondo, dos á la derecha y otras dos á la izquierda, que dan á las habitaciones interiores.

ESCENA PRIMERA.

DOÑA CONCHA, por la segunda puerta de la derecha y leyendo un diario; luego D. Domingo, por la primera y dirigiéndose á la segunda, tambien leyendo.

CON. —Gran teatro del Liceo; tercera de abono; hoy martes se pondrá en escena, con toda propiedad, la grande ópera, del inmortal maestro Mozart, *Don Giovanni*.— (se sienta en un sillón y sigue leyendo.)
 DOM. —Teatro Romea..... La casa sens govern.—Bueno.

CON. Me place que ensayen los Hugonotes y que el Faust tambien ensayen. Isabel... ¿ aun no has tomado (al verla salir) el desayuno?... ¿ pues, qué haces?... las nueve y media son ya.
 ISA. Si yo.....
 CON. ¿ Qué, ya lo tomaste?
 ISA. Si.
 CON. Entonces... Mas, di: ¿ cómo es que de algun tiempo á esta parte te muestras con tu mamá tan poco atenta y amable?
 ISA. ¿ Yo?...
 CON. Si, hija mia.
 ISA. Si yo.....
 CON. Escucha: recuerdo que antes conmigo todos los días tomabas el chocolate; y á mi lado estabas siempre, y deseando á todas partes ir conmigo, si, ya fuese